

# არისტოფანე – ბაყაყები

*ძველი ბერძნული ენიდან თარგმნა ლევან ბერძენიშვილმა*

## *ანტიკური პოსტმოდერნიზმის ნიმუში*

არისტოფანეს „ბაყაყები“ მისი შემოქმედების ერთ-ერთი მწვერვალია. მსოფლიო ლიტერატურის ამ შედეგში დრამატურგია პირველად გახდა თავად დრამატურგიის სამიზნე, ლიტერატურა პირველად გახდა ლიტერატურის ასახვის საგანი, პირველად შეიქმნა მეტა-ლიტერატურა, მეტა-დრამა. გასაოცარია, მაგრამ იმ თავზარდამცემი ტრაგედიიდან, რაც ძვ.წ. 506 წ. თავს დაატყდა მთელ საბერძნეთს, განსაკუთრებით კი ათენსა და მის თეატრს, როდესაც მიყოლებით გარდაიცვალნენ ანტიკური ტრაგედიის უკანასკნელი გიგანტები: ევრიპიდე, სოფოკლე და აგათონი, არისტოფანემ მხიარული, ელვარე, ფერადოვანი და გონებამახვილური კომედია შექმნა.

„ბაყაყებში“ საკუთრივ ამბავი, როგორც ყოველთვის არისტოფანესთან, სრულიად წარმოდგენილი, ფანტასტიკური, გროტესკული, მაგრამ, ამავე დროს, საკმაოდ დამაჯერებელი, მარტივი და ადვილად გასაგებია: დიდი დრამატურგების გარეშე დარჩენილი თეატრის ღმერთი, დიონისე, გადაწყვეტს ჰადესიდან ამოიყვანოს და ათენის სცენას დაუბრუნოს რომელიმე გენიალური ტრაგიკოსი პოეტი. მისი არჩევანი ევრიპიდეზე ჩერდება, რადგან ამასწინათ, გემით მგზავრობისას სწორედ ევრიპიდეს ტრაგედია, „ანდრომედე“, წაუკითხავს და ჯერაც შთაბეჭდილების ქვეშაა. ჰადესში მოსახვედრად მას სათანადო ინფორმაცია სჭირდება და დიდი ღმერთი კონსულტაციას იღებს დიდი გმირისაგან, ჰერაკლესაგან, რომელსაც, როგორც მოგვხსენებათ, თავისი ერთ-ერთი გმირობის ჩასადენად ჰადესში უკვე უმოგზაურია და იქიდან ექიდნასა და ტიფონის ნაშიერი, ჰადესის მრავალთავიანი ძაღლი კერბეროსიც კი ამოუყვანია.

იწყება დიონისესა და მისი მონის, ქსანთიას, სასაცილო მოგზაურობა ჰადესში. ღმერთისა და მონის ამ დაუვიწყარ წყვილს უზარმაზარი გავლენა აქვს მოხდენილი მსოფლიო ლიტერატურაზე. მის გარეშე არც დონ კიხოტისა და სანჩო პანსას წყვილი იქნებოდა, არც დონ ჟუანისა და სგანარელისა, არც დონ ჯოვანისა და ლეპორელოსი, არც ფაუსტისა და მეფისტოფელისა, არც ჯორჯ მილტონისა და ლენი სმოლისა. აქ ყველაფერია: ბუფონადითა და გაუთავებელი კალამბურებით დაწყებული ტანსაცმლისა და როლების გაცვლით დამთავრებული. ბერძნული სულიერების ყველაზე პირქუში პერსონაჟები და ადგილები მოულოდნელად სასაცილო და სახალისო ეპიზოდებს შემოგვთავაზებენ. მხიარულ სურათებს გაითამაშებენ: მიცვალებული, რომელსაც ბარგის წაღებაზე ვერ მოელაპარაკებია, რადგან მეტისმეტად დიდ ანაზღაურებას მოითხოვს; ქარონი, რომელიც აქერონზე გადასაყვანას ტრადიციული ობოლის ნაცვლად, ათენის სოციალური ცხოვრების გავლენით, ორ ობოლად დააფასებს; ბაყაყები, რომელთა „სიმღერა“ ანუ გაუთავებელი ყიყინი მოსწონთ მუზებს; ეაკოსი, რომელიც იმის გასარკვევად, თუ რომელია დიონისესა და ქსანთიას შორის ღმერთი, ორივეს სცემს, რომ ტკივილით მათში მოკვდავი იპოვოს, მაგრამ ღმერთიცა და მონაც იოლად დამალავენ ტკივილს; პერსონაჟი დიონისე, რომელიც მთელ ორქესტრას გადაჭრის და თეატრის პირველ რიგში მჯდომ ნამდვილი დიონისეს ნამდვილ ქურუმს მივარდება, მიშველეო და ა.შ. არისტოფანემ დრამატურგიის ოქროს მასალად აქცია ესქილესა და ევრიპიდეს ტექსტები. დრამატურგები ერთმანეთს ტყვიებივით ახლიან ციტატებს საკუთარი და

მოწინააღმდეგის ტრაგედიებიდან, შედარებების, მეტაფორებისა და ჰიპერბოლების ამ ლიტერატურულ კარნავალში, სიტყვიერების ამ ფეიერვერკში ღმერთი დიონისე, ბოლოს და ბოლოს, გაერკვევა და დედამიწაზე დასაბრუნებლად ევრიპიდეს ნაცვლად ესქილეს აირჩევს. როდესაც ევრიპიდე განაწყენდება, თეატრის ღმერთი მას საკუთარი ხერხით განაიარაღებს, დრამატურგს „დაახრჩობს“ ციტატებით ევრიპიდედან. „ბაყაყები“ არაჩვეულებრივი წარმატებით სარგებლობდა საუკუნეების განმავლობაში და მისი პოპულარობა დღემდე გრძელდება: გილბერტისა და სალივანის ოპერეტაში „პენზანსის პირატები“, გენერალ-მაიორი სტენლი თავის შესავალ სიმღერაში საკუთარი სამეცნიერო მიღწევების ჩამოთვლისას ადასტურებს, რომ იგი „იცნობს არისტოფანეს ბაყაყების მოყიყინე გუნდს“. „ბაყაყები“ ფიგურირებდნენ ჯეიმს ჯოისის „ფინეგანებში“, საკულტო ფილმ „სტარ ტრეკში“ ერთ-ერთი პერსონაჟი „ბაყაყების“ საგუნდო პარტიას ღიღინებდა... კომპოზიტორმა სტივენ სონდჰაიმმა დაწერა მიუზიკლი „ბაყაყები“, რომელშიც ძველი ბერძენი დრამატურგები ინგლისელი გენიოსებით ჩაანაცვლა, „ძველი“ ესქილე — უილიამ შექსპირითა და „ახალი“ ევრიპიდე — ბერნარდ შოუთი. მიუზიკლი იელის უნივერსიტეტის საცურაო აუზში დაიდგა 1974 წელს და მას დიდი წარმატება ჰქონდა.

მთარგმნელი

მ ო ქ მ ე დ ნ ი პ ი რ ნ ი

ქ ს ა ნ თ ი ა, მონა  
 დ ი ო ნ ი ს ე, თეატრის ღმერთი  
 ჰ ე რ ა კ ლ ე  
 ც ხ ე დ ა რ ი  
 ქ ა რ ო ნ ი  
 ბ ა ყ ა ყ ე ბ ი ს გ უ ნ დ ი  
 ზ ი ა რ ე ბ უ ლ თ ა გ უ ნ დ ი  
 ე ა კ ო ს ი  
 პ ე რ ს ე ფ ო ნ ე ს მ ო ა ხ ლ ე  
 ო რ ი მ ე ფ უ ნ დ უ კ ე ქ ა ლ ი  
 პ ლ უ ტ ო ნ ი ს მ ს ა ხ უ რ ი  
 ე ვ რ ი პ ი დ ე  
 ე ს ქ ი ლ ე  
 პ ლ უ ტ ო ნ ი

პ რ ო ლ ო გ ი

ორქესტრის სიღრმეში ორი სახლია: მარჯვნივ — ჰერაკლესი, მარცხნივ კი — პლუტონისა. მარჯვენა პაროდოსიდან შემოდის დ ი ო ნ ი ს ე და მისი მონა ქ ს ა ნ თ ი ა. დიონისეს ფეხზე კოთურნი აცვია, ხოლო ტანზე — ქალის მეწამული ქიტონი, რომელზეც ლომის ტყავია გადაკრული; ხელში კომბალი უჭირავს. ბუტაფორიულ ვირზე შემჯდარი ქსანთია ვეება ფუთას მოათრევს.

ქ ს ა ნ თ ი ა

არ გინდა, ბატონო, ისეთი ხუმრობა,  
რაზეც იცინიან სულ მაყურებლები?

დ ი ო ნ ი ს ე  
მითხარი, თუ გინდა, ოღონდ „ვიჭყლიტები“  
ნულარ წამოგცდება, ყელში ამოვიდა.

ქ ს ა ნ თ ი ა  
5 უფრო მოსწრებული?

დ ი ო ნ ი ს ე  
არ თქვა: „მემძიმება“.

ქ ს ა ნ თ ი ა  
უფრო სასაცილო?

დ ი ო ნ ი ს ე  
ღმერთმანი, რაც გინდა,  
მითხარი თამამად. ის არ თქვა...

ქ ს ა ნ თ ი ა  
რა არ ვთქვა?

დ ი ო ნ ი ს ე  
რომ ფუთის ტარებით ნამდვილად ჩაისვრი.

ქ ს ა ნ თ ი ა  
არც ეს: „ამოდენა ტვირთი რომ ამკიდეთ,  
10 თუ არ მომაცილებთ, ქარებს გამოვუშვებ?“

დ ი ო ნ ი ს ე  
ო, მეტი აღარ თქვა, თორემ ვალებინებ.

ქ ს ა ნ თ ი ა  
მაშ, რა საჭიროა, ეს ფუთა ვატრიო,  
თუ კრინტსაც ვერ დავძრავ? ფრინიქე, ლიკისი,  
ანდა ამიფსია ასე არ შვრებიან?  
15 მონები მაგათთან სულ ტვირთს ატარებენ.

დ ი ო ნ ი ს ე  
შენ ნუ გააკეთებ!“ თეატრში რომ ვზივარ,  
ამდაგვარ „სიბრძნეებს“ როგორც დავინახავ,  
მაშინვე ერთი წლის სიცოცხლე მაკლდება.

ქ ს ა ნ თ ი ა  
სამგზის უბედური ყოფილა კისერი:

20      გაიჰყლიტება და ველარც გაიხუმრებს.

დ ი ო ნ ი ს ე

განა თავხედობა არ არის, მითხარით,  
რომ მე, დ ი ო ნ ი ს ე, ძე სტამნიოსისა,  
ქვეითად ვირჯები, ეს — ვირზე შემოვსვი,  
რომ არ დაიღალოს, სიმძიმე არ ზიდოს?!

ქ ს ა ნ თ ი ა

25      როგორ, მე არ ვზიდავ?

დ ი ო ნ ი ს ე

შენ ვირზე ხომ ზიხარ!

ქ ს ა ნ თ ი ა

ვზივარ, ვეზიდები.

დ ი ო ნ ი ს ე

როგორ?

ქ ს ა ნ თ ი ა

უმძიმესად.

დ ი ო ნ ი ს ე

შენც და მაგ ფუთასაც ვირი არ გატარებთ?

ქ ს ა ნ თ ი ა

ზურგზე ხომ მკიდია? ჰოდა, მე ვატარებ!

დ ი ო ნ ი ს ე

შენ როგორც ატარებ, ისე გატარებენ.

ქ ს ა ნ თ ი ა

30      არ ცივი, ეს მხარი კი ჩამომივარდა.

დ ი ო ნ ი ს ე

თუკი სახედრისგან არ გაქვს სარგებლობა,  
მაშინ შეიცვალეთ: ვირი შენ ატარე.

ქ ს ა ნ თ ი ა

ვაი მე უბედურს! ზღვაზე რომ მებრძოლა,  
ხომ იქვითინებდი, მარტო დარჩენილი!

დ ი ო ნ ი ს ე

35      ჩამოდი ვირიდან, არაფრის მაქნისო!  
უკვე იმ კართან ვართ, რომელსაც პირველად

უნდა მივაკითხოთ.  
(აკაკუნებს)  
ბიჭო, ბიჭო-მეთქი!  
ჰერაკლე  
(კარს უკან)  
კარს ვინ უბრაგუნებს? ეს რა კენტავრული  
ბრახუნი ატეხეს!  
(კარს აღებს)  
რა გინდა, მითხარი!

დიონისე (ხმადაბლა, ქსანთიას)  
40 ბიჭო!

ქსანთია  
რა?

დიონისე  
თუ ნახე?

ქსანთია  
რა უნდა მენახა?

დიონისე  
როგორ შეეშინდა.

ქსანთია  
ეს კაცი გადამრევს!

ჰერაკლე  
(ხარხარებს)  
ხა! ვფიცავ დემეტრეს, სიცილს ვერ ვიკავებ!  
ტუჩი დავიკბინე, მაინც მეცინება!

დიონისე  
აქ მოდი, საბრალოვ, რაღაცა მჭირდება.

ჰერაკლე  
45 სიცილს ვერ ვიკავებ, დიაცის მეწამულ  
ამ ქიტონს რომ ვხედავ, ლომის ტყავგადაკრულს.  
ეს ვინ ჭკვიანია?! კოთურნი კომბალთან?!  
გზა საით გიჭირავს?

დიონისე  
მე რომ კლისთენესთან...

ჰერაკლე

რა, ზღვაზე იბრძოდი?

დიონისე

ხო, მტრის ხომალდებიც

50 ჩავძირეთ ათი თუ თორმეტი, არ მახსოვს.

ჰერაკლე

ორმა?

დიონისე

გეფიცები!

ქსანთია

... აქ გამომეღვიძა.

დიონისე

და იქ წავიკითხე, გემზე, „ანდრომედე“.

როგორც გავასრულე, უმაღლესი სიყვარულმა

ვეებამ, ძლიერმა შემიძრა ეს გული.

ჰერაკლე

55 მაინც რამოდენამ?

დიონისე

მოლონისოდენამ.

ჰერაკლე

ქალა?

დიონისე

ოჰ, არა.

ჰერაკლე

ბიჭი?

დიონისე

არა-მეთქი!

ჰერაკლე

მაშ, კაცი?

დიონისე

აჰაჰა!

ჰერაკლე

ვაჰ! იქნებ კლისთენე?

დ ი ო ნ ი ს ე  
მმაო, ნუ დამცინი, საშინელ დღეში ვარ;  
ოჰ, ეს სურვილია, რომ მტანჯავს სასტიკად.

ჰ ე რ ა კ ლ ე  
60 რომელი, ძამიკო?

დ ი ო ნ ი ს ე  
არ ძალმიძს გამოთქმა;  
მაგრამ, რომ გამიგო, გეტყვი ქარაგმულად:  
შენ ფაფა ოდესმე თუ მოგნატრებია?

ჰ ე რ ა კ ლ ე  
ფაფაო? ოხ! ოხ! ოხ! კი! ათიათასჯერ!

დ ი ო ნ ი ს ე  
ნათლად აგისენი, თუ „სხვაც ვთქვა რაიმე“?

ჰ ე რ ა კ ლ ე  
65 ფაფაზე? არ მინდა. მშვენივრად მიგიხვდი.

დ ი ო ნ ი ს ე  
ჰოდა, მეც ასეთი ნატვრა და სურვილი  
მკლავს ევრიპიდესი.

ჰ ე რ ა კ ლ ე  
და ის რომ მკვდარია?

დ ი ო ნ ი ს ე  
ვერ გადამარწმუნებს კაცთაგან ვერავინ:  
მე მასთან მივდივარ.

ჰ ე რ ა კ ლ ე  
ჰადესის სიღრმეში?

დ ი ო ნ ი ს ე  
70 ღმერთმანი, თუნდ უფრო ღრმად იყოს, მივაგნებ.

ჰ ე რ ა კ ლ ე  
რად გინდა?

დ ი ო ნ ი ს ე  
მჭირდება ნამდვილი პოეტი.  
„ძველები არ დარჩნენ; ვინც დარჩა, არ ვარგა“.

ჰერაკლე  
რაო, იოფონტი არ დარჩა?

დიონისე  
ეგერთი  
თუ დამრჩა ვარგისი... ისიც მეეჭვება,  
75 ჯერ კარგად არც ვიცი, როგორი იქნება.

ჰერაკლე  
კაცო, ევრიპიდეს სოფოკლე არ სჯობდა?  
იმას მიაკითხე, თუ იქით მიდიხარ.

დიონისე  
არა, იოფონტი უნდა შევამოწმო,  
სოფოკლეს გარეშე რისი მაქნისია.  
80 თანაც ევრიპიდე თაღლითი კაცია,  
ვშიშობ, შეეცდება იქიდან გაქცევას.  
აქ წყნარ სოფოკლეს კი იქ რაღა შეცვლიდა?

ჰერაკლე  
ხოლო აგათონი?

დიონისე  
ის ჩვენგან წავიდა —  
კარგი პოეტი და ტკბილი მეგობარი.

ჰერაკლე  
85 სადაა საწყალი?

დიონისე  
ნეტართა ნადიმზე.

ჰერაკლე  
ქსენოკლე?

დიონისე  
ზევსს ვფიცავ, ჯანდაბას წასულა!

ჰერაკლე  
აბა პითანგელე?

ქსანთია  
ჩემზე კი კრინტიც არ  
დამრულა, მხარი კი ჩამომწყდა მთლიანად.

ჰერაკლე

და სხვებიც ხომ დარჩნენ, ისეთი ბიჭები,  
90 ასობით რომ ქმნიან, ხოლო ყბედობაში  
თვით ევრიპიდესაც ტოლს არ დაუდებენ?

დ ი ო ნ ი ს ე  
ყბედები არიან მართლაც და მთხლეები!  
სწორედ ეგ მერცხლები კლავენ ხელოვნებას, —  
გუნდს რომ მიიღებენ და ტრაგედიასთან  
95 ღამეს გაათევენ, მაშინვე კვდებიან.  
ნიჭიერ პოეტს კი, რომ დაიგრიალოს  
ერთი ვაჟკაცურად, ვეღარსად იპოვი.

ჰ ე რ ა კ ლ ე  
როგორ თუ ნიჭიერს?

დ ი ო ნ ი ს ე  
ისეთს, რომ იტყოდეს  
ასე გამბედავად, თამამად: „ეთერი —  
100 ზევსის კარმიდამო“, ან „ფერხი ჟამისა“,  
ან „სულს არ უნდოდა ზვარაკთან შეფიცვა,  
ენამ კი დაასწრო და ცრუდ დაიფიცა“.

ჰ ე რ ა კ ლ ე  
შენ მოგწონს ესენი?

დ ი ო ნ ი ს ე  
მომწონსო? — ვგიჟდები!

ჰ ე რ ა კ ლ ე  
ეს ხომ სიცრუეა, თვითონაც ხომ ხვდები!

დ ი ო ნ ი ს ე  
105 ჩემს ტვინში ნუ ძვრები, სახლში დაეტიე!

ჰ ე რ ა კ ლ ე  
მე კი, სულ უბრალოდ, შტერული მეგონა.

დ ი ო ნ ი ს ე  
ჰო, ჭამაც მასწავლე!

ქ ს ა ნ თ ი ა  
(თავისთვის, ბოლმით)  
ჩემზე — არაფერი!

დ ი ო ნ ი ს ე  
ამიტომ მოვედი შენებრ გადაცმული,

შენ გზადავ... მინდა, რომ შენც დამისახელო  
110 შენი მეგობრები, მაშინ კერბეროსთან  
ვინაც მიგიყვანა, — იქნებ მეც დამჭირდნენ.  
მაშ, ჩამომითვალე ნავსადგურები და  
გზები, ქალაქები, საროსკიპოები,  
დუქნები, რუები, სასტუმრო, რომელშიც  
115 ბაღლინჯო არ იცის.

ქ ს ა ნ თ ი ა  
(თავისთვის)  
ჩემზე — არაფერი.

ჰ ე რ ა კ ლ ე  
და შენ, უბედურო, იქ ჩასვლას გაბედავ?

დ ი ო ნ ი ს ე  
შევწყვიტოთ ამაზე. შენ მე გზა მითხარი,  
რომლითაც მივალწევ ჰადესის სიღრმეებს;  
ოღონდ ნუ იქნება ნურც ცხელი, ნურც ცივი.

ჰ ე რ ა კ ლ ე  
ახლავე... რომელი გზა გითხრა პირველად?  
ჰო... არის ერთი გზა: სკამით და კანაფით.  
ჩამოეკიდები.

დ ი ო ნ ი ს ე  
ცხელია, მზუთავი!

ჰ ე რ ა კ ლ ე  
არის სხვა ბილიკიც. ის უფრო მოკლეა.  
ფილთაქვა სჭირდება.

დ ი ო ნ ი ს ე  
რაა? საწამლავე?

ჰ ე რ ა კ ლ ე  
125 მიმიხვდი.

დ ი ო ნ ი ს ე  
ცივია ეგ ზამთრის სუსხივით,  
სულ გამეყინება იმწუთას მუხლები.

ჰ ე რ ა კ ლ ე  
მაშ, გინდა, სწრაფი და დამრეცი გზა გითხრა?

დ ი ო ნ ი ს ე

მინდა. სიარულში ვერ ვარ გამოცდილი.

ჰერაკლე  
მაშ, კერამიკოსზე აბოზდდი.

დიონისე  
და შემდეგ?

ჰერაკლე  
130 მაღალი კოშკია, აძვერი.

დიონისე  
და რა ვქნა?

ჰერაკლე  
იქიდან ჩირადდნით მორბენლებს უყურე  
და მაყურებლები რომ დაიძახებენ  
„გაეშვით“, თვითონაც „დაეშვი“.

დიონისე  
სად?

ჰერაკლე  
ქვემოთ.

დიონისე  
შენ გინდა, რომ ტვინი დავასხა მიწაზე?  
135 მე მაგ გზით არ წავალ.

ჰერაკლე  
რომელ გზას დაეძებ?

დიონისე  
რითაც შენ ჩახვედი.

ჰერაკლე  
ცურვა რომ მოგიხდეს?  
რომ ჩახვალ, პირდაპირ დიდ ტბას მიაღებები,  
უძიროს.

დიონისე  
და იგი როგორ გადავცურო?

ჰერაკლე  
ტბაზე გადაგიყვანს მოხუცი მენიჩზე  
პატარა კანჯოთი. ორ ობოლს მოითხოვს.

დ ი ო ნ ი ს ე  
რა ძალა ჰქონია ორ ობოლს ჰადესშიც!  
იქ ვინ შემოიღო?

ჰ ე რ ა კ ლ ე  
ვინა და თეზევსმა.  
შემდეგ გველებსა და საშინელ ურჩხულებს  
ნახავ.

დ ი ო ნ ი ს ე  
ნუ მაშინებ, უკან არ დავიხევ!  
145 არ გამოვბრუნდები!

ჰ ე რ ა კ ლ ე  
დაგხვდება მარადი  
სკორე და ტალახი; იმაში აგდია,  
ვინც კი უსამართლოდ მოექცა სტუმარს ან  
ბიჭი შეაცდინა, ფული კი არ მისცა;  
ან დედა მიბეგვა, ან ყბა მოუნგრია  
150 მამას; ან ცრუ ფიცით ურცხვად დაიფიცა.

დ ი ო ნ ი ს ე  
ღმერთებს გეფიცები, უნდა მიუწვინონ,  
ვინაც კინესიას ასწავლა პირიქე  
ან ამოიწერა რამე მორსიმედან.

ჰ ე რ ა კ ლ ე  
მერმე დაგიბერავს სიო ფლეიტათა,  
155 იქაც დაინახავ აქაურ სინათლეს,  
მვირსინის ჭალაკებს, კაცთა და დიაცთა  
ბედნიერ მსვლელობას, ტაშსა და სიხარულს.

დ ი ო ნ ი ს ე  
და ვინ იქნებიან?

ჰ ე რ ა კ ლ ე  
ზიარებულები.

ქ ს ა ნ თ ი ა  
(თავისთვის)  
ვირივით არა ვარ ამ ზიარებაზე?!  
160 აღარ შემძლია, ამას ჩამოვიღებ.

ფუთას მიწაზე დებს.

ჰერაკლე  
რაც კი დაგჭირდება, იმათგან გაიგებ,  
რადგანაც სწორედ იმ ადგილზე გაივლის  
ის გზა, რომლითაც შენ პლუტონს მიაღებდი.  
აბა, გაიხარე, ძმაო!

დიონისე  
შენც ჯანმრთელად  
165 მენახე ყოველთვის.  
(ქსანთიას)  
აილე ლეიბი!

ქსანთია  
ახლა ჩამოვილე.

დიონისე  
აილე სასწრაფოდ!

ქსანთია  
არა, გევედრები, ვინმე ვიქირავოთ  
მკვდართაგან, თუ შეგვხვდა იქით მიმავალი.

დიონისე  
თუკი ვერ ვიპოვეთ?

ქსანთია  
მე ვზიდავ.

დიონისე  
სწორია.  
შეხედე, ვილაცებს არ მიაქვთ ცხედარი?  
(ეძახის)  
ვერ წამოგვიღებდი ამ ტვირთს ჰადესამდე?

ორქესტრაზე შემოდის სამგლოვიარო პროცესია.

ცხედარი  
დიდია?

დიონისე  
(ფუთას აჩვენებს)  
ესაა.

ცხედარი  
ორ დრაქმად წავიღებ.

დ ი ო ნ ი ს ე  
ცოტა დაუკელი!

ც ხ ე დ ა რ ი  
(თავის მესაფლავეებს)  
აბა, გზას გავუდგეთ!

დ ი ო ნ ი ს ე  
175 მოიცა, შე კაცო, შევთანხმდეთ რამეზე!

ც ხ ე დ ა რ ი  
ორ დრაქმას არ მაძლევ? — არც ღირს ლაპარაკი.

დ ი ო ნ ი ს ე  
ცხრა ობოლს...

ც ხ ე დ ა რ ი  
გავცოცხლდე, თუკი დაგეთანხმო!

ქ ს ა ნ თ ი ა  
ვაჰ! ეს დაწყევლილი თავსაც რომ იფასებს!  
თვითონ წამოვიღებ.

მესაფლავეები გაასვენებენ ცხედარს.

დ ი ო ნ ი ს ე  
კაციც შენ ყოფილხარ!  
180 მივიდეთ კანჯოსთან.

(ორქესტრაზე გამოჩნდება ქარონის კანჯო).

ქ ა რ ო ნ ი  
ნაპირს მიაყენე!

ქ ს ა ნ თ ი ა  
ეს რაა?

დ ი ო ნ ი ს ე  
რა? ესა? — ტბა არის, ღმერთმანი;  
ისაა, რომ გვითხრეს, კანჯოსაც ხომ ხედავ?

ქ ს ა ნ თ ი ა  
ვფიცავ პოსეიდონს, თვითონ ქარონია!

დ ი ო ნ ი ს ე  
ქარონ, გამარჯობა! ქარონ, გამარჯობა!

ქ ა რ ო ნ ი

185 ვის სურს დასვენება ტანჯვა-სიავისგან?  
ვის უნდა ლეთესთნ, „ვირის ბეწვეულთან“,  
კერბერიელებთან ანდა ჯანდაბასთან?

დ ი ო ნ ი ს ე

მე.

ქ ა რ ო ნ ი

სწრაფად ჩამოდი!

დ ი ო ნ ი ს ე

მერმე, სად მიმიყვან?  
მართლა ჯანდაბაში?

ქ ა რ ო ნ ი

მხოლოდ შენ წაგიყვან,  
190 ჩამოდი!

დ ი ო ნ ი ს ე

შენ, ბიჭო!

ქ ა რ ო ნ ი

მონა არ გადამყავს,  
თავისი ტყავისთვის თუ არ უბრძოლია.

ქ ს ა ნ თ ი ა

ზევს ვფიცავ, მე არა, თვალები მტკიოდა.

ქ ა რ ო ნ ი

მაშ, ახლა მოგიწევს ტბისთვის შემორბენა.

ქ ს ა ნ თ ი ა

თქვენ სად დაგელოდოთ?

ქ ა რ ო ნ ი

კაემნის ლოდებთან.  
195 იქ ნავსადგურია.

დ ი ო ნ ი ს ე

გაიგე?

ქ ს ა ნ თ ი ა

(სიმწრით)  
მშვენივრად!

ნეტავი ვინ შემხვდა, ასე ვინ დამთარსა?!  
(გადის).

ქ ა რ ო ნ ი  
ნიჩბებს მიუჯექი. იჩქაროს, ვინც მოდის!  
შენ, კაცო, რას შვრები?

დ ი ო ნ ი ს ე  
რას ვშვრები? — არაფერს!  
ნიჩაბს მივუჯექი, როგორც შენ მიბრძანე.

ქ ა რ ო ნ ი  
200 აქ, შე ღორმუცელავ, აქ დაჯე!

დ ი ო ნ ი ს ე  
დავჯექი.

ქ ა რ ო ნ ი  
ხელები ჩაავლე ნიჩბებს!

დ ი ო ნ ი ს ე  
ჰო, ჩავავლე.

ქ ა რ ო ნ ი  
კაცო, ნუ სულელობ! აბა, გულმოდგინედ  
მოუსვი მაგ ნიჩბებს.

დ ი ო ნ ი ს ე  
და როგორ შევიძლო  
მე, გამოუცდელმა, არაზღვაოსანმა,  
205 არც სალამინელმა?

ქ ა რ ო ნ ი  
იოლად შეიძლებ.  
მოუსვამ — სიმღერას მოუსმენ.

დ ი ო ნ ი ს ე  
ეს ვისას?

ქ ა რ ო ნ ი  
ბაყაყებ-გედების. საოცარს!

დ ი ო ნ ი ს ე  
მიბრძანე.

ქ ა რ ო ნ ი

ოოპოპ, ოოპოპ!

კანჯო კვეთს ორქესტრას. სცენის მიღმა ისმის ბაყაყების სიმღერა. დიონისე სიმღერის ტაქტში უსვამს ნიჩბებს.

ბ ა ყ ა ყ ე ბ ი

ბრეკეკეკეკეს, კოაქს, კოაქს!

210 ბრეკეკეკეკეს, კოაქს, კოაქს!

ჭაობის წყლის შვილებმა

აღვავლინოთ ჰიმნები;

ავაჟდეროთ ტკბილხმიანი

სიმღერა:

კოაქს, კოაქს!

215 და ნისეულ ღვთაებას,

დიონისეს, ზევსის ძეს,

ვუგალობოთ ჭაობში.

ქოთნის დღესასწაულებზე

გამომთვრალი ხალხის ჯგუფი

ჩემს სანახებს ერთიანად მოადგა.

220 ბრეკეკეკეკეს, კოაქს, კოაქს!

დ ი ო ნ ი ს ე

მე კი ტრაკი დამებეჟა

და ამტკივდა, კოაქს, კოაქს!

ბ ა ყ ა ყ ე ბ ი

ბრეკეკეკეკეს, კოაქს, კოაქს!

დ ი ო ნ ი ს ე

არაფერი არ გადარდებთ!

ბ ა ყ ა ყ ე ბ ი

225 ბრეკეკეკეკეს, კოაქს, კოაქს!

დ ი ო ნ ი ს ე

დაიღუპეთ მაგ კოაქსით!

თვითონაც სულ კოაქსი ხართ!

ბ ა ყ ა ყ ე ბ ი

დაიღუპე, არამკითხევ!

230 მე ვუყვარვარ ტკბილლირიან მუზებსაც და

თავად პანსაც, სალამურიტ რომ ერთობა.

ფორმინქსიან აპოლონსაც ეფონება

წყალში ჩაზრდილ

ჩემი სტვირის ხმიანება.

235 ბრეკეკეკეკეს, კოაქს, კოაქს!

დ ი ო ნ ი ს ე  
მთელი ტანი დამიწყულულდა,  
მთელი ტრაკი ოფლში ცურავს;  
დავიხრები — ხმას გამოსცემს...

ბ ა ყ ა ყ ე ბ ი  
ბრეკეკეკეკეს, კოაქს, კოაქს!

დ ი ო ნ ი ს ე  
240 მომღერალთა მოდგმაო,  
მორჩი!

ბ ა ყ ა ყ ე ბ ი  
არა, ვიმღერებ  
უკეთესად: ჩვენ მზეკეთილ  
დღეებში სულ ასე ვხტებით  
შროშნებიდან ლერწამზე და  
ჩვენთვის ვხარობთ სიმღერით.  
245 წყალში ყვინთვა გვიყვარს ძლიერ;  
როცა ზევსი თავსხმას გვივლენს,  
წყლის სიღრმეებს მივაკითხავთ,  
ჭაობს ავახმაურებთ და  
წყალში ბუმტებს გავაჩენთ.

დ ი ო ნ ი ს ე  
ბრეკეკეკეკეს, კოაქს, კოაქს!  
(ჰაერს აფუჭებს)  
თქვენგან ამას თუ ვისწავლი.

ბ ა ყ ა ყ ე ბ ი  
მეტისმეტი არის უკვე!

დ ი ო ნ ი ს ე  
ჩემთვის არის მეტისმეტი,  
255 ნიჩბის მოსმით გავსკდები!

ბ ა ყ ა ყ ე ბ ი  
ბრეკეკეკეკეს, კოაქს, კოაქს!

დ ი ო ნ ი ს ე  
იყიყინეთ, არ მადარდებს!

ბ ა ყ ა ყ ე ბ ი  
აბა, მართლა ვიყიყინოთ,  
ჩავიწყვიტოთ ხმები სულაც,

260 არ გავჩერდეთ მთელი დღე!

დ ი ო ნ ი ს ე

ბრეკეკეკეკეს, კოაქს, კოაქს!

ამით ველარ დამამარცხებთ.

ბ ა ყ ა ყ ე ბ ი

შენც ვერაფერს ვერ დაგვაკლებ.

დ ი ო ნ ი ს ე

თქვენც ვერ მიყოფთ ვერაფერს!

ვერასოდეს! სულ ვიზღავლებ!

265 ვიღრიალებ მთელი დღე,

სანამ ხმით არ გადავფარავ თქვენს კოაქს.

ბრეკეკეკეკეს, კოაქს, კოაქს.

ვიცოდი, მაგ კოაქსს რომ შეგაწყვეტინებდით.

ქ ა რ ო ნ ი

შეწყვიტე. დააწყვე ნიჩბები. გადადი.

270 ფული!

დ ი ო ნ ი ს ე

გამომართვი ეს ორი ობოლი.

სადღაა ქსანთია? შენ, ბიჭო, ქსანთია!

ქ ს ა ნ თ ი ა

აუუ!

დ ი ო ნ ი ს ე

აქ მოდი!

ქ ს ა ნ თ ი ა

სალამი, ბატონო!

დ ი ო ნ ი ს ე

იქ რაა?

ქ ს ა ნ თ ი ა

წყვდიადი გახლავს და ტალახი.

დ ი ო ნ ი ს ე

ვინმე მამისმკვლეელი თუ ნახე ან კიდეც

275 ცრუ ფიცის მიმცემი, რომ გვითხრა?

ქ ს ა ნ თ ი ა

შენ არა?

დ ი ო ნ ი ს ე  
(დარბაზს უყურებს)  
მე ახლაც კი ვხედავ, ვფიცავ პოსეიდონს.  
რა უნდა ვიღონოთ?

ქ ს ა ნ თ ი ა  
წინ უნდა ვიაროთ.  
აქ უნდა შემოგვხვდნენ უკვე ურჩხულები,  
მან რომ აგვიწერა.

დ ი ო ნ ი ს ე  
ვანანებ იმ თავხედს!  
280 ტყუოდა ყველაფერს ჩვენს დასაშინებლად,  
ჩემი ვაჟკაცობის შემურდა ნამდვილად.  
აბა, ჰერაკლეზე ტრაბახა ვინაა?!  
მე კი ვისურვებდი, მოგზაურობაში  
რამე ფათერაკი რომ გადაგვხდომოდა.

ქ ს ა ნ თ ი ა  
285 ღმერთმანი, რაღაცა ხმაური მომესმა.

დ ი ო ნ ი ს ე  
საიდან?

ქ ს ა ნ თ ი ა  
უკნიდან.

დ ი ო ნ ი ს ე  
მაშ, უკან იარე.

ქ ს ა ნ თ ი ა  
მე მგონი, წინიდან.

დ ი ო ნ ი ს ე  
აბა, წინ იარე!

ქ ს ა ნ თ ი ა  
ღმერთმანი, ვეება ურჩხული გამოჩნდა!

დ ი ო ნ ი ს ე  
როგორი?

ქ ს ა ნ თ ი ა  
სასტიკი! სახესაც რომ იცვლის!  
290 ხარია! ჯორია! ახლა კი ქალია,

ნორჩი და ლამაზი.

დიონისე  
სად არის? მივირბენ!

ქსანთია  
ქალი აღარაა, უკვე ქოფაკია.

დიონისე  
ემპუსა ყოფილა!

ქსანთია  
ჰო, სახე სულ ცეცხლით  
უელავს.

დიონისე  
და ფეხი? სპილენძის ფეხი აქვს?  
ქსანთია  
295 ერთი სპილენძის და მეორე ფუნისა,  
იცოდე.  
დიონისე  
ვაჰ, საით წავიდე?

ქსანთია  
მე საით?

დიონისე  
მიხსენი, ქურუმო, თუ გინდა ქეიფი!

ქსანთია  
ვაი, დავიღუპეთ, ჰერაკლე!

დიონისე  
რას ყვირი?!  
კაცო, გევედრები, ნუ მიხმოვ მაგ სახელს!

ქსანთია  
300 მაშინ — დიონისე.

დიონისე  
ეგ უარესია!

ქსანთია  
წამოდი, აქეთკენ წამოდი, ბატონო!

დიონისე

რა მოხდა?

ქსანთია

დასრულდა უკვე ყველაფერი:

ჰეგელოქესავით თქმა ჩვენც შეგვიძლია:

„ტალღები დაცხრა და ზღვა ისევ დამტკნარდა“.

305 გაქრა ის ემპუსა.

დიონისე

ფიცი!

ქსანთია

გეფიცები!

დიონისე

კიდევ დაიფიცე!

ქსანთია

ვფიცავ!

დიონისე

კვლავ!

ქსანთია

ზევსს ვფიცავ!

დიონისე

ო, როგორ გავფითრდი, ის რომ დავინახე!

ქსანთია

ეგ კი შიშისაგან სულ გაგწითლებია.

დიონისე

საიდან დამეცა ეს უბედურება?

310 რომელი ღვთაება მღუპავდა?

ქსანთია

„ეთერი —

ზევსის კარმიდამო“ თუ „ფერხი ჟამისა“?

შენ!

დიონისე

რა?

ქსანთია

არ გესმის?

დ ი ო ნ ი ს ე  
რა უნდა მესმოდეს?

ქ ს ა ნ თ ი ა  
ფლეიტის ხმა ისმის.

დ ი ო ნ ი ს ე  
მეც მესმის! ჩირაღდნის  
რადაც იდუმალმა სუნმაც მოაღწია!  
315 აბა, დავიმალეთ და ყური დავუგდეთ.

ზ ი ა რ ე ბ უ ლ თ ა გ უ ნ დ ი  
იაკქოს! იაკქოს!  
იაკქოს! იაკქოს!

ქ ს ა ნ თ ი ა  
ესენი არიან ზიარებულები,  
ჰერაკლემ რომ გვითხრა, ბატონო. მღერიან  
320 „იაკქოს, იაკქოს“, როგორც აგორაზე.

დ ი ო ნ ი ს ე  
მეც ასე მგონია; მაინც უკეთესი  
იქნება დამალვა: გავიგებთ ყველაფერს.

იმალებიან.

პ ა რ ო დ ო ს ი

სცენაზე შემოდის თეთრებში გამოწყობილი მისტერიებს ზიარებულთა გუნდი.

პ ი რ ვ ე ლ ი ნ ა ხ ე ვ ა რ გ უ ნ დ ი  
სტრ მრავალპატივდებულო, ამ ტაძარში განისვენებ,  
325 იაკქოს, იაკქოს;  
მოდი ჩვენთან, ჩვენს მინდვრებში საცეკვაოდ,  
მოდი ზიარებულებთან.  
აყვავებულ მვირსინისგან  
დაწნულ გვირგვინს დაიმშვენებ  
330 და თამამად ჩაებმები ფერხულში,  
გაუძღვები ჩვენს ცეცხლოვან  
და მხიარულ როკვას, ღმერთო!  
335 ქარიტებით სავსე როკვას გაუძღვები,  
ზიარებულთ გაუძღვები, მეუფე!

ქ ს ა ნ თ ი ა

წმინდა დედოფალო, დემეტრეს ასულო!  
რა დამატკბობელი სუნია ხორცისა!

დ ი ო ნ ი ს ე

წყნარად ვერ იქნები? თუ სუნით გაძლები?

მ ე ო რ ე ნ ა ხ ე ვ ა რ გ უ ნ დ ი

340 ანტ გაიღვიძე! ლამპარი უპყრია და ისე მოდის,  
იაკქოს, იაკქოს,

ის, ვარსკვლავი ღამეული ზეიმების.

მთელი ველი ცეცხლით ბრწყინავს.

345 ბებრებს მუხლი უთამაშებთ;

სევდას გადაიყრიან და

დაუნდობელ მსვლელობასაც წელიწადთა —

350 ამ ზეიმის გულისათვის.

ჩირადნები წამოიღე! მოიყვანე

გუნდისათვის ჭაბუკები,

მიადექით აყვავებულ წმინდა მინდორს!

კ ო რ ი ფ ე ო ს ი

ჩვენ მოწიწებით უნდა დავდუმდეთ. ჩვენი გუნდი კი დატოვოს ყველამ,

355 ვისთვისაც წმინდა სიტყვა უცხოა, ვისაც სინდისი სუფთა არა აქვს;

ვისაც მუზათა წმინდა ორგია არ უნახავს და არ უცეკვია,

არც ხარისმჭამელ კრატინეს ნამდვილ ბაკქოსურ ენას ზიარებია;

ვისაც მდარე და არამახვილი ან უადგილო ხუმრობა მოსწონს;

ვინაც არ აცხრობს ამბოხებებს და სიმშვიდისათვის არ ზრუნავს ვინაც,

360 შეუწელებლად ცეცხლს რომ აღვივებს და საკუთარი თავის ფიქრი აქვს;

ვინც გაჭირვებულ ქალაქს მართავს და ვერანაირად ვერ ძლება ქრთამით;

ვინც მტრებს გადასცემს საგუშაგოებს ან ეგინადან ხელუხლებელი

მარაგი გააქვს, როგორც აკეთებს ვინმე ახალი თორიკიონი;

ეპიდავროსში ვინაც აგზავნის აფრებს, ფისსა და ტყავის ღვედებსაც;

365 ვინც სხვას არწმუნებს, მტერს ფული მივცეთ, რომ ხომალდები აიშენოსო;

ვინაც ჰეკატეს უსვრის ხატებს და თან საფერხულო სიმღერას მღერის;

ვინაც რიტორი არის და ფიქრობს, რომ ლუკმაპური წაართვას პოეტს, —

თუ დიონისეს დღესასწაულზე გაათამაშეს კომედიაში;

ამათ ვუბრძანებ, კიდევ ვუბრძანებ და მესამედაც ვუბრძანებ ამათ,

370 გაეთრიონ და ზიარებულთა გუნდი დატოვონ დაუყოვნებლივ.

გამოაცოცხლეთ თქვენი სიმღერა, როგორც ამ ზეიმს შეეფერება.

გ უ ნ დ ი

აბა, ყველამ გულმკერდზე

აყვავებულ ველზე

აბაკუნეთ ფეხები!

იცინეთ და

375 ითამაშეთ, იხუმრეთ!

საკმარისად ვისადილეთ!  
იარეთ და უმღერეთ  
ჩვენს მხსნელსა და გადამარჩენს!  
დაიფარავს ქალღმერთი  
380 სამუდამოდ  
ჩვენს სამშობლოს, თუნდაც ეს  
თორიკიონს არ სურდეს.

კო რ ი ფ ე ო ს ი  
აბა, სხვა ჰიმნიც მოგვასმენინეთ, ნაყოფისმომტან ქალღმერთისადმი —  
დემეტრესადმი მიძღვნილი ჰიმნი. აბა, კაცურად, აბა, მთელი ხმით!

პ ი რ ვ ე ლ ი ნ ა ხ ე ვ ა რ გ უ ნ დ ი  
სტრ დემეტრე, წმინდა ორგიის  
385 დედოფალო, მოდი და  
შენივე გუნდი იხსენი!  
დაუსრულებლად მთელი დღე  
მათამაშე და მაცეკვე!

მ ე ო რ ე ნ ა ხ ე ვ ა რ გ უ ნ დ ი  
ანტ ხან გამაცინე, ქალღმერთო,  
390 ხან ჩამაფიქრე ნამდვილად.  
თუ ღირსეულად წავმართავ  
შენს დღესასწაულს, უკვდავო,  
შემამკე ძღვევის გვირგვინით!

კო რ ი ფ ე ო ს ი  
თამამად!  
395 ახლა კი ყმაწვილ უფალსაც სიმღერით უხმეთ ჩვენთან,  
რომ მოვიდეს და გაუძღვეს ჩვენს საზემო ცეკვას.

პ ი რ ვ ე ლ ი ნ ა ხ ე ვ ა რ გ უ ნ დ ი  
სტრ ო, იაკეოს, მრავალპატივდებულო,  
ო, უტკბესო, მიგვიყვანე ქალღმერთთან  
400 და გვაჩვენე,  
რომ იოლად, უდრტვინველად  
გაასრულებ ამ დიდ გზას;  
ღმერთო ცეკვისმოყვარევ, გამიძეხი!

მ ე ო რ ე ნ ა ხ ე ვ ა რ გ უ ნ დ ი  
ანტ მომჭირნევ და მოყვარულო სიცილის!  
შენ დაფლითე სანდლები და ძონბები  
405 და გვასწავლე  
მხიარულად, დაუსჯელად  
ჩამოვლა და თამაში;  
ღმერთო ცეკვისმოყვარევ, გამიძეხი!

გ უ ნ დ ი

მხოლოდ ახლა გავიხედე გვერდით და

410 შევამჩნიე ტურფა სახის გოგონა,

„სამეგობრო“.

დახეული ქიტონიდან

წყვილი კერტი მოუჩანს;

ღმერთო ცეკვისმოყვარევ, გამიძეხი!

ქ ს ა ნ თ ი ა

როგორ მინდა, უკან გავყვე,

ცეკვითა და თამაშით

415 ვერ გავძლები მთელი ღამე!

დ ი ო ნ ი ს ე

მეც, მეც მინდა!

კ ო რ ი ფ ე ო ს ი

რა თქმა უნდა, თქვენც გინდათ,

არქედემოსს დავცინოთ,

რომელსაც შვიდ წლამდე პატრონი არ ჰყავდა;

420 ახლა კი ხალხს უძღვება,

ზედა მიცვალებულებს,

პირველი კაცია იქ გარყვნილებაში.

კლისთენეს ძის ამბავი

ხომ გაიგეთ, საფლავში

რომ იბრდღვნის უკანალს და სახეს იხოკავს?

425 იბრაგუნებს გულზე ხელს,

ტირის, ზღავის, მოუხმობს

ერთ ნძრევისწყაროელ მეგობარს, მატკანეს.

ამბობენ, რომ კალია,

ჰიპოტკანეს ვაჟკაცი

430 ტყავში გახვეულა „საზღვაო ბრძოლისთვის“.

დ ი ო ნ ი ს ე

ხომ ვერ გვეტყვით, სად არის

აქ პლუტონის სასახლე?

სტუმრები გახლავართ ახლახან მოსულნი.

კ ო რ ი ფ ე ო ს ი

ახლა შორს არ წახვიდე,

435 არც მე მკითხო ხელახლა.

იცოდე, სწორედ იმ კართან ხარ მოსული.

დიონისე  
აბა, ფუთა აიღე.

ქსანთია  
ნეტავ, რა ამბავია?  
რაა ამ ფუთაში, „კორინთე, ზევსის ძე“?

კორიფეოსი  
440 შემოდით  
ქალღმერთის წმინდა ნაკრძალში, ამ ყვავილოვან ველზე,  
ზეიმის მონაწილენო; აქ გაიხარეთ გული.  
445 მე კი გამომყვეს ქალებისა და ქალწულების გუნდი.  
წავიდეთ, რათა ლამპრებით ღამე ვუთიოთ ქალღმერთს.

პირველინახევარგუნდი  
ანტ მხოლოდ ჩვენთვის ამოდის  
455 მზე და მოაქვს სინათლე.  
ჩვენ ვართ ზიარებულნი,  
ღვთისნიერად ვიღებთ  
უცხოებსა და ჩვენივე  
თანაქალაქელებს.

გუნდი მარჯვნივ იკავებს ადგილს. დიონისე და ქსანთია მიდიან მარცხნივ,  
პლუტონის სასახლის კარებთან.

პირველი ეპისოდის დიონი

დიონისე  
460 მინდა, ამ კარებზე დავაკაკუნო და  
არ ვიცი, აქ როგორ არის მიღებული.

ქსანთია  
ნულარ დააყოვნებ, ბრახუნი ატეხე.  
ჰერაკლეს სახე და სიმტკიცე გახლავდეს.

დიონისე  
ჰე, ბიჭო!

გამოდის ეაკოსი.

ეაკოსი  
ვინა ხარ?

დიონისე

მძლეთამძლე ჰერაკლე გახლავარ.

ე ა კ ო ს ი

465    ო, შე საზიზღარო, ურცხვო და თავხედო!

ბილწო, ყოვლადბილწო, ყოვლადუბილწესო!

შენ არ მოიტაცე ჩემი კერბეროსი?!

ახრჩობდი საწყალს და ისე მიათრევდი.

ახლა სად წამიხვალ? შენზე იზრუნებენ

470    სტიქსის ქარაფები, შავგულიანები,

სისხლჭარბ აქერონის მრისხანე კლდეები.

კიდევ: კოკიტოსთან გელიან ძაღლები;

ჰო... ასთავიანი ექიდნაც მოელის

შენს ძვირფას შიგნეულს; ფილტვს ტარტესოსელი

475    მურენა არავის დაუთმობს იოლად;

თირკმლებს და სისხლიან ნაწლავებს დაგლეჯენ

ტიტრასის მკვიდრები, გულქვა გორგონები.

მე დაუყოვნებლივ მათკენ გავიქცევი.

(გადის.)

ქ ს ა ნ თ ი ა

რა გჭირს?

დ ი ო ნ ი ს ე

ჩავისვარე... მოიხმე უფალი.

ქ ს ა ნ თ ი ა

480    სეირი თუ გინდა, ესაა! ადექი,

სანამ დაგინახეს.

დ ი ო ნ ი ს ე

გული შემიღონდა.

ტილო მომიტანე და გულზე დამადე.

ქ ს ა ნ თ ი ა

აიღე, დაიდე. ო, ოქროს ღმერთებო!

შენ გული მანდა გაქვს?

დ ი ო ნ ი ს ე

ალბათ შიშისაგან

485    შეხტა და ჩავარდა პირდაპირ მუცელში.

ქ ს ა ნ თ ი ა

ყველაზე მხდალი ხარ მოკვდავ-უკვდავებში!

დ ი ო ნ ი ს ე

მე მხდალი როგორ ვარ? — ტილო მოვითხოვე.  
იცი, რას იზამდა სხვა?

ქსანთია  
ჰო, რას იზამდა?

დიონისე  
მხდალი ხომ პირდაპირ სუნში ჩაწვებოდა.  
490 მე — ფეხზე ავდექი, თან გამოვიწმინდე.

ქსანთია  
რა ვაჟკაცობაა!

დიონისე  
სწორედაც, ღმერთმანი!  
შენ არ შეგაშინა სიტყვათა ხმაურმა,  
ამდენმა მუქარამ?

ქსანთია  
არც კი მიფიქრია.

დიონისე  
ასეთი ვაჟკაცი თუ ხარ და მამაცი,  
495 შენ გახდი ჰერაკლე! აილე კომბალი,  
ესტყავიც შენ გქონდეს, ჯიგარუშიშარო!  
მე ტვირთს წამოგიღებ, უკან გამოგყვები.

ტანსაცმელს უცვლიან ერთმანეთს.

ქსანთია  
კარგი, გავაკეთოთ. დაგემორჩილები.  
შენ ახლა უყურე ჰერაკლექსანთიას,  
500 მხდალი და ლაჩარი თუ იქნა შენსავით.

დიონისე  
არა, შენ მელიტელ ავაზაკს მაგონებ.  
იარე, ამ ბარგს კი თვითონ წამოვიღებ.

მოახლე  
(გამოდის სასახლიდან. ქსანთია-ჰერაკლეს)  
ო, უძვირფასესო, მოხვედი, ჰერაკლე?  
ქალღმერთმა გაიგო შენი ჩამოსვლა და  
505 პური გამოგიცხო, ქოთნები აგიცხო  
ფაფით და მთლიანი ხარიც შეგიბრაწა;  
მზადაა კვერები, ნამცხვრები... შემოდი!

ქ ს ა ნ თ ი ა  
მალიან კარგია!

მ ო ა ხ ლ ე  
აპოლონს ვფიცავარ,  
არსად არ გაგიშვებ: შენთვის იხარშება  
ფრინველის ხორცი და ცხვება ტკბილეული;  
შემზადებულია ღვინოც საუცხოო.  
მოდით, შემომყევით!

ქ ს ა ნ თ ი ა  
გმადლობ!

მ ო ა ხ ლ ე  
რის მადლობა?  
მაინც არ გაგიშვებ, სახლში ფლეიტისტი  
ქალი გელოდება; მოცეკვავეებიც  
515 არიან.

ქ ს ა ნ თ ი ა  
რას ამბობ?! მოცეკვავეები?

მ ო ა ხ ლ ე  
და რა გოგოები! ახლა გაიპარეს.  
შემოდით, აპირებს ახლა მზარეული  
თევზის შემოტანას, მაგიდაც შემოაქვთ.

ქ ს ა ნ თ ი ა  
შედი და უთხარი იმ მოცეკვავეებს,  
520 სახლში რომ არიან, მოდის-თქო ჰერაკლე.  
ბიჭო, წამოიღე ბარგი და მომყევით.

დ ი ო ნ ი ს ე  
შენ, ბიჭო, მოიცა! მართლა დაიჯერე?  
მე ხომ სულ ხუმრობით გაგხადე ჰერაკლე.  
თავს ნუ გაგივიდა, გონს მოდი, ქსანთია!  
525 ბარგს ხელი დაავლე, აბა, წამოიღე!

ქ ს ა ნ თ ი ა  
რა იყო? შენ ახლა მიპირებ, წამართვა,  
რაც თვითონ მომეცი?

დ ი ო ნ ი ს ე  
როგორ თუ ვაპირებ?!  
აბა, გაიხადე!

ქ ს ა ნ თ ი ა  
(მაყურებლებზე მიუთითებს)  
სუყველას გიმოწმებთ  
და ღმერთებს მივმართავ.

დ ი ო ნ ი ს ე  
რა ღმერთებს მიმართავ?  
530    ჭკუაზე არა ხარ! სად ვიღაც მოკვდავი  
მონა და სად კიდევ ალკმენეს ვაჟკაცი!

ქ ს ა ნ თ ი ა  
დამშვიდდი, ბატონო, იცოდე, ოდესმე  
კიდევ დაგჭირდები, თუ ღმერთმა ინება.

ისევ უცვლიან ერთმანეთს ტანსაცმელს.

პ ი რ ვ ე ლ ი ნ ა ხ ე ვ ა რ გ უ ნ დ ი  
უკვე ჩანს, რომ კაცი არის  
ჭკვიანი და გონიერი.  
535    ალბათ, ბევრიც უნახავს.  
სულ ამაზე არის თქმული  
„არსად არ დაიკარგება“.  
კარგიცაა, სჯობია  
დგომას ქანდაკებასავით,  
სახეს ერთს რომ არ შეიცვლის.  
მოდრაობა, მიება,  
540    გამოჩენა — აი, მესმის!  
თერამენეს მაგონებს.

დ ი ო ნ ი ს ე  
სასაცილო იქნებოდა,  
თუ ქსანთია, ვინმე მონა  
მილეტოსურ ნოხებზე  
დაიწყებდა კოტრიალს და  
ღლაბუცს მოცეკვავეებთან!  
ლამის ქოთანს მომთხოვდა,  
545    მე კი სანთლებს დავუჭერდი!  
რა თაღლითიც არის, ვიცი:  
მნახავდა და იმავეწამს  
ყბაში მუშტებს დამიშენდა,  
კბილებს არ შემარჩენდა.

მ ე ო რ ე ე პ ი ს ო დ ი ო ნ ი

შემორბის განრისხებული მეფუნდუკე ქალი, რომელსაც მეორე მეფუნდუკე ქალი  
მოჰყვება.

პ ი რ ვ ე ლ ი ქ ა ლ ი  
პლათანე, პლათანე! მოდი, ეს თაღლითი  
550 არ არის, მაშინ რომ შევიდა ფუნდუკში  
და პური ჩახეთქა თექვსმეტი?!

მ ე ო რ ე ქ ა ლ ი  
ღმერთმანი,  
ისაა ნამდვილად!

ქ ს ა ნ თ ი ა  
მოხვდება ვიღაცას!

პ ი რ ვ ე ლ ი ქ ა ლ ი  
555 ურიცხვი ნიორიც!

დ ი ო ნ ი ს ე  
მიჰქარავ, დიაცო!  
არც იცი, რას ამბობ!

პ ი რ ვ ე ლ ი ქ ა ლ ი  
კოთურნი ჩაიცვი  
და ასე გეგონა, რომ ვეღარ გიცნობდი?  
ნიორი რა არის? თევზზე ჯერ არ მითქვამს!

მ ე ო რ ე ქ ა ლ ი  
ღმერთმანი, არც ყველზე. არ გახსოვს, საბრალოვ,  
560 ამან რომ ჩახეთქა კალათებიანად?

პ ი რ ვ ე ლ ი ქ ა ლ ი  
და შემდეგ, როგორც კი ფული მოვითხოვე,  
ავად გადმომხედა, ბლავილი დაიწყო.

ქ ს ა ნ თ ი ა  
კი, ეს იქნებოდა, სულ ასე აკეთებს.  
პ ი რ ვ ე ლ ი ქ ა ლ ი  
დანაც ამოიღო, თითქოსდა გაგიჟდა...

მ ე ო რ ე ქ ა ლ ი  
565 ზევსს ვფიცავ!

პ ი რ ვ ე ლ ი ქ ა ლ ი  
მაშინ ჩვენ, შეშინებულებმა,  
სხვენს მივაშურეთ და იქ გადავიმალეთ;

ამან კი წნულებიც წაიღო, წავიდა.

ქსანთია  
კი, ამის საქმეა.

პირველიქალი  
რალაც მოვიფიქროთ!  
წადი და ჩვენს დამცველს, კლეონს დაუმახე.

მეორექალი  
570 შენც წადი, იქნება შეგხვდეს ჰიპერბოლე.

პირველიქალი  
ახლა კი მოგხვდება, ფაშვო საზიზღარო!  
ო, რა სიხარულით დაგიმსხვრევ მაგ ეშვებს,  
რომლითაც შენ ჩემი მარაგი შესანსლე!

ქსანთია  
მე — გადაგისვრიდი უმალ ბარათრონში.

მეორექალი  
575 ნამგალს ავიღებდი, სასას ამოგკვეთდი,  
რომლითაც ჩახეთქე ჩემი კუპატები.

პირველიქალი  
კლეონთან მივდივარ, იგი სამართალში  
მიგცემს და რაც ჭამე, ამოგანთხევინებს.

ქალები გადიან.

დიონისე  
მომკალით! — ქსანთია მაინც მეყვარება!

ქსანთია  
580 მიგიხვდი, რაც გინდა. შეწყვიტე, შეწყვიტე,  
სად მე, სად ჰერაკლე?!

დიონისე  
ნუ იტყვი, ძვირფასო,  
ნუ იტყვი, ქსანთუნა.

ქსანთია  
მე, ვიღაც მოკვდავი,  
თან მონა, ალკმენეს ძე როგორ ვიქნები?!

დიონისე

ჰო, ვიცი, რომ ბრაზობ; მართალიც ბრძანდები.  
585 მომკალი, თუ გინდა, სიტყვასაც არ ვიტყვი.  
თუ აწი ოდესმე წაგართვა სამოსი,  
არ დამრჩეს არავინ, მომიკვდეს ცოლ-შვილი,  
მეც მოვკვდე და მომყვეს უკან აქემედეს!

ქ ს ა ნ თ ი ა  
მივიღე ეს ფიცი და შენი პირობაც.

კვლავ უცვლიან ერთმანეთს ტანსაცმელს.

მ ე ო რ ე ნ ა ხ ე ვ ა რ გ უ ნ დ ი  
ანტ აბა, ახლა თუკი შენთვის  
590 წართმეული სამოსელი  
დაგიბრუნეს თავიდან, —  
გაიმაგრე სული, გული,  
შეიძინე საშინელი  
გამოხედვა, გახსოვდეს,  
რომ ღმერთი ხარ და გამაგრდი.  
თუკი როშვა დაიწყე და  
რამე ნაზი წამოგცდა,  
595 არაფერი არ გიშველის, —  
ბარგს ატარებ თავიდან.

ქ ს ა ნ თ ი ა  
კაცნო, ცუდად არ მირჩიეთ,  
მე თვითონაც მივხვდი ამას,  
ჩავწვდი უკვე ყველაფერს.  
თუკი რამე კარგი მოხდა,  
600 კვლავ წართმევას შეეცდება,  
კარგად ვიცი, ნამდვილად.  
მე კი მაინც მამაცურად,  
გამბედავად ვიქნები და  
თვალებიდან ცეცხლს ვისვრი;  
დამჭირდება, როგორც ვატყობ:  
ხმაურია კარებთან.

მ ე ს ა მ ე ე პ ი ს ო დ ი ო ნ ი

ორი მონის თანხლებით შემოდისე ა კ ო ს ი.

ე ა კ ო ს ი  
605 შეკარით სასწრაფოდ ეს ძაღლიპარია,  
პასუხი რომ აგოს!

დიონისე  
ვიღაცას მოხვდება!

ქსანთია  
ფეხი არ გადმოდგათ!

ეკოსი  
ეს ბრძოლას აპირებს?!  
დიტილას, სკებლია, პარდოკას! სასწრაფოდ  
გამოდით სამივე, ამას მოუარეთ!

მონები გამორბიან და კრავენ ქსანთიას.

დიონისე  
610 საშინელებაა, სხვისას იპარავს და  
ხალხსაც სცემს!

ეკოსი  
ნუ იტყვი, გასაოცარია!

დიონისე  
საზიზღარია და თავხედი!

ქსანთია  
ღმერთმანი,  
არასდროს ვყოფილვარ აქ, არც არაფერი  
მე არ მომიპარავს; მოგკვდე, თუ ვტყუოდე!  
615 ერთ კეთილშობილურ აზრს შემოგთავაზებ:  
ხომ ხედავ ამ მონას, ეს გამოსცადე და  
თუ ბრალი დამედოს, მოკალი მაშინვე.

ეკოსი  
როგორ გამოვცადო?

ქსანთია  
ო, ყველანაირად!  
გაჭიმე, დაკიდე, სცემე, გაატყავე,  
620 დაოთხე ან ცხვირში ძმარი ჩაუღვარე,  
მუცელზე აგური დააწყვე... ერთს კი გთხოვ:  
პრასით ან ახალი ხახვით არ გაჯოხო.

ეკოსი  
კაცური სიტყვაა! თუ მონას რაიმე  
მოუვა ცემაში, ფულით გადაგიხდი.

ქსანთია

625 მე ფული არ მინდა, მუქთად გამოსცადე.

ე ა კ ო ს ი

მაშ, აქვე, შენ თვალწინ გამოტყდეს ეს მონა.

(დიონისეს)

ტვირთი ჩამოიღე და არ გაგვიბედო

არც ერთი ტყუილი.

დ ი ო ნ ი ს ე

მე თქვენ გეუბნებით,

ვინმემ არ მაწამოს! ღმერთი ვარ უკვდავი!

630 თავბედს გაწყევლინებთ, გაფრთხილებთ!

ე ა კ ო ს ი

რას ამბობ?

დ ი ო ნ ი ს ე

ვამბობ, რომ ზევსის ძე ვარ მე, დიონისე.

ეს ჩემი მონაა.

ე ა კ ო ს ი

თუ გესმის?

ქ ს ა ნ თ ი ა

კი მესმის;

მაშინ მას წამებაც ვეღარ შეაშინებს.

ღმერთი თუ ბრძანდება, ცემასაც ვერ იგრძნობს.

დ ი ო ნ ი ს ე

635 შენაც ხომ ამტკიცებ, რომ ღმერთი ბრძანდები!

მაშინ ხომ შენც უნდა გაწამონ ჩემსავით.

ე ა კ ო ს ი

კაცური სიტყვაა!

ქ ს ა ნ თ ი ა

ჩვენ ორში რომელიც

პირველი იყვირებს ან ტკივილს შეიგრძნობს,

იმწუთას მიხვდები: ის ღმერთი არ არის.

ე ა კ ო ს ი

640 ნაღდად ღირსეული კაცი ხარ; გეტყობა,

სამართლიანიც ხარ. აბა, გაიხადეთ!

ქ ს ა ნ თ ი ა

ახლა რას გვიპირებ?

ე ა კ ო ს ი  
საშინელს არაფერს,  
ცოტ-ცოტას დაგარტყამთ ორივეს.

ქ ს ა ნ თ ი ა  
კარგია.  
ნახე, განძრეულსაც ვეღარ დამინახავ.

ე ა კ ო ს ი

(ურტყამს ქსანთიას)

645 დაგარტყი?

ქ ს ა ნ თ ი ა  
ღმერთმანი, არც კი გამიგია!

ე ა კ ო ს ი  
იმასთან მივალ და დავარტყამ.

ურტყამს დიონისეს.

დ ი ო ნ ი ს ე  
როდისღა?

ე ა კ ო ს ი  
დაგარტყი.

დ ი ო ნ ი ს ე  
მაშ, რატომ არ მეხივინება?

ე ა კ ო ს ი  
არ ვიცი. ხელახლა იმასთან გადავალ.

ურტყამს ქსანთიას.

ქ ს ა ნ თ ი ა  
ნეტავ, რას აყოვნებ? ვაჰ, ვაჰ, ვაჰ!

ე ა კ ო ს ი  
რა „ვაჰვაჰ“?  
650 გეტყვინა?

ქ ს ა ნ თ ი ა  
ო, არა! ჰერაკლეს ზეიმზე

ვფიქრობ, როდისაა ის დიომეაში.

ე ა კ ო ს ი  
ეს წმინდა კაცია. კვლავ იმას გამოვცდი.

ურტყამს დიონისეს.

დ ი ო ნ ი ს ე  
ოჰ, ოჰ, ოჰ!

ე ა კ ო ს ი  
რა მოხდა?

დ ი ო ნ ი ს ე  
მხედრები დავლანდე.

ე ა კ ო ს ი  
მერე, რა გატირებს?

დ ი ო ნ ი ს ე  
ეს? ხახვმა ამიწვა!

ე ა კ ო ს ი  
655 რამე არ გაწუხებს?

დ ი ო ნ ი ს ე  
არა, არაფერი!

ე ა კ ო ს ი  
ხელახლა იმასთან უნდა გადავიდე.

ურტყამს ქსანთიას.

ქ ს ა ნ თ ი ა  
ვაიმე!

ე ა კ ო ს ი  
რა იყო?

ქ ს ა ნ თ ი ა  
ეკალი შემერჭო.

ე ა კ ო ს ი  
ეს რა ამბავია? იმასთან გადავალ.

ურტყამს დიონისეს.

დიონისე  
აპოლონ! „...რომელიც მბრძანებლობ დელისზე...“

ქსანთია  
660 ეტკინა! ხომ გესმის!

დიონისე  
სულ არა! რატომღაც  
უცებ ჰიპონაქსის ლექსი გამახსენდა.

ქსანთია  
კარგად ვერ აკეთებ, ფერდი ჩაულეწე!

ეაკოსი  
ო, არა, ღმერთმანი!

(დიონისეს)  
მუცელი მაჩვენე!

ურტყამს.

დიონისე  
ოო, პოსეიდონ!

ქსანთია  
ეტკინა!

დიონისე  
„...რომელსაც  
665 გიპყრია ზღვები და ეგევსის ნაპირი...“

ეაკოსი  
დემეტრეს ვფიცავარ, ვერ მივხვდი, თქვენ ორში  
ღმერთი რომელია; შემოდით ორივე.  
670 ჩემმა მბრძანებელმა და მისმა მეუღლემ  
განსაჯონ, თვითონაც ღმერთები არიან.

დიონისე  
აი, ეს სწორია! ნეტავი აქამდეც  
მოგეფიქრებინა, სანამ გამჯობხავდი.

პარაზასი

პირველი ნახევარგუნდი

675 მოუუახლოვდი წმინდა გუნდებს და

ხიბლი მიაგე ჩემს საგალობლებს, მუზა!

მოდდი და ნახე ხალხის სიმრავლე, ათი ათასი

ბრძენი კაცი ზის აქ.

ღირსებით ყველა აღემატება კლეოფონს;

680 მას კი ბაგეზე თრაკიული მერცხალი უზის

და უჭიკჭიკებს, თითქოს

ბარბაროსებთან სადმე ფოთოლზე იჯდეს;

გულისმომკვლელად გვებუღებულემა, დავილუპები იმავწამს,

685 თუ გამეყო ხმები.

პირველი ნახევარგუნდის წინამძღოლი

წმინდა გულის ვალი არის, ქალაქს პატიოსნება

ურჩიოს და შეასწავლოს. ჩვენი აზრით, პირველად

ყველა უნდა გათანაბრდეს, შიში უნდა მოისპოს.

თუკი ვინმე მოატყუა, შეაცდინა ფრინიქემ,

690 თუკი ვინმეს უნებლიეთ ფეხი ერთხელ დაუცდა,

შევუნდოთ და დავუვიწყოთ ადრინდელი შეცდომა

და პატივსაც ნულარავის ნულარ ავყრით ქალაქში.

სამარცხვინო საქმე გახლავთ, ზღვაზე ერთხელ ნაბრძოლევს

პლატეელად ვხდით და მონას დავასკუპებთ ბატონად.

695 არა, ცუდი კი არ არის, კარგად ვშვრებით, პირიქით;

სამწუხაროდ, გონივრულად მხოლოდ ამას ვაკეთებთ;

მაგრამ თუკი არაერთგზის უომია ვიღაცას,

მამამისიც თუ ომობდა, ნათესავიც თუ არის,

ნუ გაწირავთ, შეიბრალებთ, აპატიეთ ეს ერთი.

700 გააკეთეთ ბრძნული საქმე: რისხვა გადაიყარეთ,

შევიწყალოთ და ყველანი ნათესავად მივიღოთ;

დავუბრუნოთ პატივი და ჩვენთან ერთად ვაბრძოლოთ.

ხოლო თუკი ქედმაღლურად, სულელურად გავწირავთ,

როცა ქალაქს საფრთხე ელის და მორევში იხრჩობა,

705 უფრო გვიან დავრწმუნდებით, რომ შეცდომა დავუშვით.

მეორე ნახევარგუნდი

თუ სწორად ვხედავ კაცის ბუნებას

და თუკი ვწვდები იმის ხასიათს, მალე

710 წაიღებს წერილს ის მაიმუნი, ავი კლიგენე,

ის ქონდრისკაცი, ის!

როგორ გვაწამებს ეს საზიზღარი მექისე,

ნაცარშერეულ კომოლოსის, ქვიშითა და თუთქით

მდიდარი მიწის მეუფე!

მალე წაიღებს წერილს, თუ იცით, რატომ? —

715 მშვიდობა არ სურს და კომბლით დადის

ყოველდღე მთვრალი ვინმემ რომ  
არ შეაშინოს ღამით.

მ ე ო რ ე ნ ა ხ ე ვ ა რ გ უ ნ დ ი ს წ ი ნ ა მ ძ ლ ო ლ ი  
კარგა ხშირად გვეჩვენება, თითქოს ჩვენი ქალაქი  
თავის შვილებს ისე არჩევს, საყვარლებს და საძაგლებს,  
720 ვით ძველებურ მონეტებს და ახალმოჭრილ ოქროებს.  
თუ ძველია მონეტა და გაუყალბებელია,  
თუ კარგია და სჯობია სხვა მონეტებს ათასჯერ,  
თუ მოჭრილი არის სწორად, არის ხარისხიანი,  
ბერძნებსა და სხვა ხალხებშიც მოწონება თუკი აქვს,  
725 არ ვიყენებთ; ბრუნვაში გვაქვს საძაგელი სპილენძი,  
აგერ, გუშინ და გუშინწინ უხარისხოდ მოჭრილი.  
კეთილშობილ მოქალაქეს, პატიოსანს, გონიერს,  
სამართლიანს, გამოსადეგს, წესიერს და რიგიანს,  
პალესტრაში განათლებულს, მუსიკაში გარკვეულს  
730 ვაძევებთ და ახალ სპილენძს, ყირმიზსა და უცხოელს,  
საძაგელს და საძაგლის შვილს სიხარულით ვიტოვებთ,  
თუმცა გუშინ მოეთრნენ და ერთ დროს ჩვენი ქალაქი  
შესაწირად ვარგისადაც არ ჩათვლიდა მაგ ოხრებს.  
მაგრამ ახლა, უგუნურნო, ჩვეულება შეცვალეთ:  
735 პატიოსნებს დაეყრდენით, თუ ივარგეს, ხომ კარგი;  
თუ არადა, კარგი ხიდან მაინც ჩამოვარდებით,  
თუკი თავი გეტკინებათ, შიგნით რაღაც გქონიათ.

მ ე ო თ ხ ე ე პ ი ს ო დ ი ო ნ ი

სახლიდან გამოდიან ქ ს ა ნ თ ი ა და პლუტონის მსახური.

მ ს ა ხ უ რ ი  
ჩვენს მფარველ ზევსს ვფიცავ, ეგ შენი ბატონი  
კაცური კაცია!

ქ ს ა ნ თ ი ა  
რატომ არ იქნება?!

740 ქალებიც უყვარს და სმაც არ ეჯავრება.

მ ს ა ხ უ რ ი  
ახლა რომ გამხილა, კარგად არ მიგბეგვა,  
რომ მონამ ისურვე უცებ ბატონობა?

ქ ს ა ნ თ ი ა  
ხელსაც ვერ მახლებდა!

მ ს ა ხ უ რ ი

მონა თუ იზამდა  
იმას, რაც შენ ჰქენი! მომწონს ასეთები.

ქ ს ა ნ თ ი ა  
745 რა მოგწონს, მითხარი.

მ ს ა ხ უ რ ი  
თავი ბედნიერი  
მგონია, ჩემთვის რომ ვაგინებ ჩემს ბატონს.

ქ ს ა ნ თ ი ა  
ბურტყუნი არ გიყვარს, როდესაც ნაცემი  
მიდიხარ კარებთან?

მ ს ა ხ უ რ ი  
კი მიყვარს, ძალიან!

ქ ს ა ნ თ ი ა  
უაზროდ წრიალი?

მ ს ა ხ უ რ ი  
ღმერთმანი, ძალიან!

ქ ს ა ნ თ ი ა  
750 ზევსია მფარველი! და მიყურადება  
მაგათ ლაყბობაზე?

მ ს ა ხ უ რ ი  
ნუ მეტყვი, ვგიჟდები!

ქ ს ა ნ თ ი ა  
და შემდეგ ამბების გატანა თუ გიყვარს?

მ ს ა ხ უ რ ი  
მაგის სიყვარული არაფერს ედრება!

ქ ს ა ნ თ ი ა  
ფოიბოს აპოლონ! მომეცი მარჯვენა,  
755 მეც მაკოცნიე და შენაც გადამკოცნე.  
თქვი, ზევსის სახელით, ჩვენი შემწყალებლის, —  
ეს რა ხმაურია, რას იგინებთან  
ამ სახლში?

მ ს ა ხ უ რ ი  
ესქილე და ევრიპიდეა.

ქ ს ა ნ თ ი ა  
რა მოხდა?

მ ს ა ხ უ რ ი  
აქ, ჩვენთან, დიდი ამბავია,  
760 მკვდრებში აჯანყება და ამბოხებაა.

ქ ს ა ნ თ ი ა  
როგორ, ამბოხება?!

მ ს ა ხ უ რ ი  
აქ ხელოვანთათვის  
არსებობს კანონი: ვინც უძლიერესი  
იქნება იმათგან, მას პრიტანიონში  
ემლევა უფასო კვების და პლუტონის  
765 გვერდით დაბრძანების უფლება.

ქ ს ა ნ თ ი ა  
გავიგე.

მ ს ა ხ უ რ ი  
მაგრამ თუ მოვიდა სხვა, უფრო ძლიერი,  
მაშინვე მას უნდა დაეთმოს ადგილი.

ქ ს ა ნ თ ი ა  
მერედა, ესქილე რაღამ შეაშფოთა?

მ ს ა ხ უ რ ი  
აქამდე მას ეპყრა ტახტი ტრაგიკოსთა,  
770 როგორც უძლიერესს.

ქ ს ა ნ თ ი ა  
ახლა ვის უპყრია?

მ ს ა ხ უ რ ი  
როგორც ჩამოვიდა ჩვენთან ევრიპიდე,  
სულ შემოიკრიბა მამისმკვლელები და  
ჯიბის ქურდები და ქუჩის მძარცველები, —  
ისინი ჰადესში საკმაოდ არიან.  
775 მათ რომ მოისმინეს მისი მსჯელობები,  
გაგიჟდნენ უმალ და უბრძნესად ჩათვალეს;  
გაამაყებულმა დაიპყრო ის ტახტი,  
რომელზეც ესქილე იჯდა.

ქ ს ა ნ თ ი ა  
არ ჩაქოლეს?!

მსახური

არა! მოითხოვა ხალხმა სასამართლო, —  
760 იქ გადავწყვიტოთო მაგათი ამბავი.

ქსანთია

ნახე, საზიზღრები!

მსახური

ხმა ცას გააგონეს!

ქსანთია

მერედა, ესქილეს არავინ არა ჰყავს?

მსახური

ჩვენც გვიჭირს კარგები, როგორც იქ, მიწაზე.

ქსანთია

და რის გაკეთებას აპირებს პლუტონი?

მსახური

785 უნდა, შეჯიბრება მოაწყოს მაგათი  
და იქ გადაწყვიტოს.

ქსანთია

კი მაგრამ, სოფოკლემ  
რად არ მოითხოვა ის ტახტი თავისთვის?

მსახური

არ უნდა, ღმერთმანი! ეგ რომ ჩამოვიდა,  
ესქილეს აკოცა და ხელიც ჩასჭიდა;  
790 ტახტისთვის კამათი არც კი დაუწყია.  
ახლა აპირებსო, ბრძანა კლიდემიდემ,  
ჯდომას ეფედროსად, თუკი გაიმარჯვებს  
ესქილე, ადგილზე დავრჩები, თუ არა,  
შევეჯიბრებიო, უთქვამს, ევრიპიდეს.

ქსანთია

795 და მალე იქნება?

მსახური

მათი შეჯიბრება?

— მალე. აქ სასტიკი საქმე აღიმძვრება:  
სასწოროზე დადებენ მაგათს პოეზიას.

ქსანთია

რაო? ტრაგედიას როგორ აწონიან?

მსახური

სიტყვათა გირებით. თან სახაზავებით

800 სულ გადაზომავენ...

ქსანთია

ფილებს აკეთებენ?

მსახური

... დიამეტრს, კუთხეებს. ბრძანა ევრიპიდემ,

სიტყვებს სულ დავზომავ ტრაგედიაშიო.

ქსანთია

წარმომიდგენია, რას ბრაზობს ესქილე!

მსახური

თავი დახრილი აქვს, თვალებს აბრიალებს.

ქსანთია

805 დავას ვინ გადაწყვეტს?

მსახური

ეს ქმნიდა სირთულეს.

ბრძენ ხალხს სად იპოვი? ათენელებსაც ხომ

ვერ უთანხმდებოდა ხანდახან ესქილე?

ქსანთია

იმათგან მრავალი მძარცველად მიაჩნდა.

მსახური

სხვებზე კი ამბობდა, არ შეუძლიათო

810 პოეტთა ბუნების შეცნობა; შენს ბატონს

მიმართეს ახლახან, ის პოეზიაში

ხომ კარგად ერკვევა! შევიდეთ, მაგათ თუ

კამათი ატეხეს, ჩვენც მაგრად მოგვხვდება.

შინ შედიან.

გუნდი

სასტიკი ბრაზით აღსავსე, მეხმოგრიალე პოეტი

815 ბრძოლისთვის კბილებალესილ, მახვილმოლაცხე მეტოქეს

დაინახავს და უმაღლესაშინლესი რისხვით

დააბრიალებს თვალებს.

იგი კი ჯილაზმებიან, მუზარადქნევა კამათით,

სიტყვამახეთა ნაკადით, საქმეთა მოჩუქურთმებით

820 შეებრძოლება ამის მაღალფარდოვან აზრებს  
და ამხედრებულ სიტყვებს.  
მაშინ მრისხანე პოეტი ფაფარს აიყრის საზარლად,  
წარბებს აიწევს მძვინვარედ, ურჩხულისებრი ღრჭენით და  
გოლიათური სუნთქვით ისვრის ლურსმნებით ნაჭედ,  
825 ფიცრებად შეკრულ სიტყვებს.  
ის, ჯადოქარი ლექსისა, გრძნეული სიტყვის მოქმედი,  
აღარ შებორკავს ენას და ერთად მოუშვებს აღვირებს.  
სიტყვათა ხლართებს დახსნის; ფრაზათა ხვანჯებს დაშლის  
და დაასვენებს ფილტვებს.

მ ე ხ უ თ ე ე პ ი ს ო დ ი ო ნ ი

შემოდიან ე ვ რ ი პ ი დ ე, ე ს ქ ი ლ ე და დ ი ო ნ ი ს ე.

ე ვ რ ი პ ი დ ე

830 ველარ დამარწმუნებ! მე ჩემს ტახტს არ დავთმობ!  
უძლიერესი ვარ ამ ხელოვნებაში!

დ ი ო ნ ი ს ე

რად დუმხარ, ესქილე? ხომ გესმის, რას ამბობს?!

ე ვ რ ი პ ი დ ე

ო, ჯერ თავს იფასებს; ასე არ შვრებოდა  
ეგ ტრაგედიაშიც? არ მატრაბაზობდა?!

დ ი ო ნ ი ს ე

835 დაფიქრდი, ძვირფასო, მეტისმეტს ნუ იტყვი.

ე ვ რ ი პ ი დ ე

კარგად შევისწავლე; კარგად გავეცანი  
ზვიადად მეტყველს და ველურთა შემოქმედს;  
სადავე არა აქვს, ვერ დაიმორჩილებ,  
პირსაც ვერ დაუხშობ ზვაობარქედმაღალს.

ე ს ქ ი ლ ე

840 მართლა, ნაშიერო სოფლელი ქალღმერთის?  
ამას მეუბნები, ჭორების შემკრებო,  
ლატაკთა შემქმნელო, ძონძების მკერავო?!  
ო, ვერ გაიხარებ!

დ ი ო ნ ი ს ე

შეწყვიტე, ესქილე!  
სულ ნუ გაიხურებ შიგანს მრისხანებით!

ეს ქილე  
მე ვერ მოვისვენებ, სანამდე არ ვამხელ  
ამ კოჭლთა შემოქმედს, ამდენს რომ მიბედავს!

დიონისე  
მონებო, ბატკანი! შენ, შავი ბატკანი!  
გრიგალი აპირებს, მგონი, ამოვარდნას!

ეს ქილე  
შენ, შემგროვებლო კრეტულ სიმღერათა,  
850 სისხლის აღრევაზე წერდი ტრაგედიას...

დიონისე  
მოიცა, ესქილე, მრავალღირსეულო!  
შენ კი, ევრიპიდე, ჭკუას მოუხმე და  
სიტყვას დაემალე, საბრალოვ, სასწრაფოდ,  
ახლა საფეთქელში არ მოგხვდეს სიტყვა და  
855 არ ამოგივარდეს თავიდან „ტელეფოს“.  
რისხვა დაიოკე, ესქილე! აჯობებს,  
მშვიდად რომ დასდებდე ბრალს, რადგან პოეტებს  
ვაჭარ ქალებივით ლანძღვა არ შეგფერით;  
შენ კი მუხასავით აენტე ყვირილით.

ევრიპიდე  
860 მზადა ვარ აწი და უკან არ დავიხევ!  
მეც ვუკბენ! ამანაც უკბინოს, თუ უნდა,  
სიტყვებს და მუსიკას, ძარღვებს ტრაგედიის;  
ღმერთმანი, პელევსსაც, მერმე ეოლოსსაც,  
მერმე მელეაგროსს ან კიდევ ტელეფოსს.

დიონისე  
865 შენ კი რას აპირებ? მითხარი, ესქილე.

ეს ქილე  
მე აქ პაექრობა არ მსურდა, კამათში  
არ ვართ თანაბარნი ჩვენ ორნი.

დიონისე  
ეს რატომ?

ეს ქილე  
ჩემთან არ მომკვდარა ჩემი პოეზია,  
ამისი — მოკვდა და ჰადესში ჩამოჰყვა.  
870 და მაინც, რაკი გსურს, დავყვები შენს ნებას.

დიონისე

აბა, მოგვიტანონ ცეცხლი, საკმეველი;  
მე უნდა ვილოცო თქვენს პაექრობამდე,  
რათა ღირსეულად მოგიწყოთ განკითხვა.  
თქვენ — მუზებს უმღერეთ მანამდე სიმღერა.

გ უ ნ დ ი

875 ზევსის ცხრა ასულო, წმინდა ქალწულნო,  
მუზებო, უსმინეთ პოეტთა ბრძნულ და გონივრულ სიტყვებს;  
ახლა ესენი პაექრობაში გადაეშვებიან,  
მძიმე სიტყვებით ერთიმეორეს შეასკდებიან.

მოდით, მუზებო, ძალა მიაგეთ

880 საშინელ ბაგეებს, ყოვლისშემძლეებს,  
რომ სიტყვა შეიკრას უმტკიცესად,  
რამეთუ  
იწყება უკვე პაექრობა დიდი სიბრძნისა.

დ ი ო ნ ი ს ე

885 თქვენ ორმაც ილოცეთ, სანამ დაიწყებდეთ.

ე ს ქ ი ლ ე

დემეტრე, აღმზრდელო ჩემი სულისაო,  
ღირსი მქმენ შენივე იდუმალებისა!

დ ი ო ნ ი ს ე

შენაც განემზადე ლოცვისთვის.

ე ვ რ ი პ ი დ ე

მზადა ვარ!

ოღონდ მე სხვა ღმერთებს მივმართავ, იცოდე.

დ ი ო ნ ი ს ე

890 რა, საკუთარი გყავს მოჭრილი?

ე ვ რ ი პ ი დ ე

დიახაც!

დ ი ო ნ ი ს ე

წადი და შენს ახალ ღმერთებზე ილოცე.

ე ვ რ ი პ ი დ ე

ეთერო, გონების საზრდოვ, სითამამევ  
ენისა, გაგებავ, ყნოსავ დახვეწილო,  
მტერი ღირსეულად მომაცილებინეთ!

ა გ ო ნ ი

პ ი რ ვ ე ლ ი ნ ა ხ ე ვ ა რ გ უ ნ დ ი

895 აჰა, ყველანი ვიწვით სურვილით,  
მოვუსმინოთ ბრძენკაცებს, დავინახოთ, სიტყვებით  
რა გზას დაადგებიან.

ენა გამხეცებულია,  
სიმტკიცით და სიმამაცით  
აღსავსეა ორივე.

900 ახლა უნდა მოველოდეთ,  
რომ ფაქიზ და სათუთ სიტყვას  
იტყვის ერთი, მეორე კი  
სიტყვას თავის ძირიანად  
ამოთხრის და შეაღწევს,  
სულ დაუნგრევს ლექსუკების ხუხულას.

კ ო რ ი ფ ე ო ს ი

905 აბა, სასწრაფოდ დაიწყეთ. ილაპარაკეთ გულით,  
მეორედ აღარ წამოგცდეთ ერთხელ ნათქვამი სიტყვა.

ე ვ რ ი პ ი დ ე

თავად როგორი გახლავართ, ამას სულ ბოლოს გეტყვით;  
ჯერ მსურს, ეს კაცი ვამხილო, — ცრუ, ტრაზახა და ფლიდი.  
ეს მატყუარა თეატრში ასულელებდა ყველას,  
910 ვინც გაიარა ისედაც მტკნარი ფრინიქეს სკოლა.  
გამოიყვანდა მსახიობს, დაუფარავდა სახეს, —  
ვინმე აქილევეს, ნიობეს სადმე დასვამდა მარტოდ;  
ამ ტრაგედიის თოჯინებს არ დასცდებოდა სიტყვაც.

დ ი ო ნ ი ს ე

ღმერთმანი, არ დასცდებოდათ.

ე ვ რ ი პ ი დ ე

და მიყოლებით გუნდი

915 ოთხ რიგსაც ჩაათავებდა... მსახიობები ღუმდნენ.

დ ი ო ნ ი ს ე

მე კი იმათი დუმილი გულს მიაძებდა უფრო,  
ვიდრე მავანთა ლაყბობა.

ე ვ რ ი პ ი დ ე

რადგან, იცოდე კარგად,  
ბრიყვი ბრძანდები.

დ ი ო ნ ი ს ე

რას იზამ! რაატომ შვრებოდა ასე?

ე ვ რ ი პ ი დ ე

მატრაბაზობდა! საწყალი მაყურებელი ელის,  
920 რის თქმას აპირებს ნიობე, წარმოდგენა კი მიდის.

დ ი ო ნ ი ს ე

ხედავ ამ თაღლითს?! რამდენგზის მოვტყუებულვარ მისგან!  
რისთვის შეგიკრავს წარბები?

ე ვ რ ი პ ი დ ე

არ მოსწონს, მე რომ ვამხელ.  
ასე რომ გაგასულელებთ, შუაგულშია დრამა.  
უეცრად თორმეტიოდე ხარისოდენა სიტყვას,  
925 წარბჩაჩქანმუზარადიანს და საფრთხობელას ისვრის,  
რომ ვერ გაიგოს ვერავინ.

ე ს ქ ი ლ ე

ვაი უბედურს!

დ ი ო ნ ი ს ე

ჩუმად!

ე ვ რ ი პ ი დ ე

ერთ ნათელ სიტყვას არ იტყვის!

დ ი ო ნ ი ს ე

(ესქილეს)

ნუ აკრაჭუნებ კბილებს!

ე ვ რ ი პ ი დ ე

სკამანდროსები, თხრილები, გრიფარწივები ფარზე,  
სპილენძით გამოჭედილი, ამხედრებული ზმები!  
930 თუ ვაჟკაცი ხარ, გაიგე!

დ ი ო ნ ი ს ე

სწორია, ღმერთებს ვფიცავ!  
მეც მთელი ღამე ვფიქრობდი, არ მიძინია წვეთიც,  
რა ჩიტი არის, ნეტავი, შავრა-მამალი-მეთქი.

ე ს ქ ი ლ ე

შე უმეცარო, ხომალდზე ნიშანს ხატავენ ასეთს.

დ ი ო ნ ი ს ე

მე არიქნისი მეგონა, ის, ფილოქსენეს ვაჟი.

ე ვ რ ი პ ი დ ე

მერედა, ტრაგედიაში რა უნდა, ნეტავ, მამალს?!

ეს ქილე

ო, საძულველო ღმერთთათვის, შენ ვინ გამოგყავს ერთი?!

ევრიპიდე

შავრა-მამლები, შენსავით და თხა-ირმები არ მყავს,  
რადგან მაგათი ადგილი სპარსულ ფარდაზე გახლავს.

მე შენგან რა ჩავიბარე? რა? — ტრაგედია მძიმე,  
940 გასივებული ტრაზახით, მსუყე სიტყვებით სავსე;

რა უნდა მექნა? პირველად შევამსუბუქე ოდნავ, —

მჩატე სიტყვები მივეცი, გავასეირნე ცოტა,

წიგნიდან გამოწურული ყბედობის წვენი ვასვი,

კეფისოფონტთან შერეულ მონოდიებით ვკვებე;

945 ენაზე მომდგარს, ყველაფერს აღარ ამბობდა გმირი,

როგორც კი გამოვიდოდა, წარმოაჩენდა ნათლად

დრამის ხასიათს.

დიონისე

და შენსას ათასჯერ სჯობდა იგი.

ევრიპიდე

პირველი სიტყვებიდანვე არავინ მყავდა უქმად;

სიტყვას ვაძლევდი სუყველას: დედაკაცებს და მონებს,

950 დედაბრებსა და ბატონებს, ქალიშვილებსაც.

ეს ქილე

მერმე,

სიკვდილის ღირსი არ ხარ?!

ევრიპიდე

არა, აპოლონს ვფიცავ!

დემოკრატია ესაა.

დიონისე

ეს მიატოვე, კარგო;

შენ ამ საკითხზე მსჯელობა კარგს არ მოგიტანს ახლა.

ევრიპიდე

ამათ ლაყბობა ვასწავლე...

ეს ქილე

და მეც ამას არ ვამბობ?!

955 მაგ „სწავლებამდე“, ნეტავი, გამსკდარიყავი თავად!

ევრიპიდე

...და გავაცანი აზომვა და შეფასება ლექსის;  
ფიქრი, ჭკრეტა და გაგება, მოტყუება და განსჯა,  
ტრფობა და ყველაფრისადმი ეჭვი.

ეს ქილე  
მეც ამას ვამბობ.

ევრიპიდე  
მე საოჯახო ამბები შემოვთავაზე სცენას,  
960 რაც ნაცნობია ყველასთვის; ყველას შეეძლო ჩემი  
დრამის გაგებაც, გაკიცხვაც. არ ვზვიადობდი ფუჰად,  
არ ვღალატობდი გონებას და არ ვაფრთხობდი ვინმეს.  
კიკნეს არ ვემნიდი, არ ვძერწდი „ცხენეჟვანშებმულ“ მემონს.  
ან შეადარე ამისი მოსწავლეები ჩემებს:  
965 სად ამის ფორმისიოსი და მეგეტენე მანეს,  
წვერიანჰოროლოსანნი, დამცინავმხრელნი ფიჭვის;  
სად ჩემი კლეოფონტი და ან თერემენე ბრძენი!

დიონისე  
ო, თერამენე კი არის ჭკუით აღსავსე კაცი;  
თუნდაც გასწიროს ბედმა და გაქრეს იმედი ყველა,  
970 უბედურების წარღვნიდან მშრალი ამოვა მაინც.

ევრიპიდე  
ერთ-ერთი საუკეთესო  
მოსწავლე იყო ნამდვილად...  
ხელოვნებაში მსჯელობაც  
მე შევიტანე, რომ ყველას  
975 სუყველაფერი გაეგო.  
ახლა უკეთაც ხედავენ  
და შეკითხვებიც ისწავლეს:  
„ეს საქმე როგორ იქნება?  
ის ვინ აიღო, მითხარით!“

დიონისე  
980 ღმერთმანი, ათენელები  
შინ რომ მიდიან, იმწუთას  
ყვირილს უწყებენ მსახურებს:  
„აბა, სად არის ქოთანი?  
ამ თევზებს ვინ მოაჭამა  
985 თავები? ჯამი სად არის,  
რომ შევიძინე შარშანწინ?  
სად დაიკარგა ნიორი?  
ვინ ეთამაშა ზეთისხილს?“  
უწინ კი იყვნენ ჩერჩეტნი,  
990 ბოთე „დედიკოს ბიჭები“,

დოყლაპიები სულაც.

მეორენახევარგუნდი  
„ამას თუ ხედავ, ლომო აქილევს?!“  
შენ ამაზე რას იტყვი?  
ორონდ ფრთხილად იყავი,  
სულმა აღარ წაგძლიოს,  
995 არ გასცილდე ზეთისხილებს.  
მძიმე რამეს გაბრალებენ;  
მაგრამ შენ კი, რაინდო,  
რისხვით ნულარ უპასუხებ;  
ჩამოხსენი იალქნები,  
1000 წყალში ფრთხილად შეცურდი;  
მერმე ნელა მოუმატე  
სიჩქარეს და შეეცადე,  
დაიჭირო საიმედო ზურგქარი.

დიონისე  
აბა, პირველო მთელ საბერძნეთში, ვინაც აღმართე სიტყვა კოშკივით  
1005 და ტრაგედია მოაჩუქურთმე, ნიაღვარივით მოუშვი სიტყვა!

ესქილე  
მე ეს შეხვედრა ბრაზით მახრჩობს და შიგნულშიაც ცეცხლი მედება,  
რომ ამას უნდა გავცე პასუხი; შენ არ გეგონოს, რამე მიჭირდეს.  
ჯერ მიპასუხე: რა თვისებებით აღგვაფრთოვანებს დიდი პოეტი?

ევრიპიდე  
გონიერებით, ჭკუის სწავლებით, ქალაქებში რომ ადამიანებს  
1010 უკეთესებს ვხდით, იმით.

ესქილე  
და თუკი არ გააკეთე ასე, პირიქით, —  
რიგიანი და კეთილშობილი თუ არამზადად გადააქციე,  
რისი ღირსი ხარ?

დიონისე  
სიკვდილის ღირსი! ნულარ იკითხავ ამას მეორედ.

ესქილე  
ახლა კი ვნახოთ, როგორი ხალხი მიიღე ჩემგან თავდაპირველად:  
კეთილშობილნი, მაღალ-მაღალნი, ქალაქისათვის თავდადებულნი;  
1015 ახლა კი ვინ გვყავს? — მატრაბაზები, ჭორიკანები და მასხარები,  
ჩემს დროში ხალხი შუბით სუნთქავდა და თეთრფრთიანი მუზარადებით,  
საბარკილებით, აღჭურვილობით, შვიდხარიანი ძაღვულოვნებით.

ევრიპიდე

ვაიმე, მოდის უბედურება! გამსრესს თავისი მუზარადებით!

დ ი ო ნ ი ს ე

შენ კი, გვითხარი, რა გააკეთე, კეთილშობილნი როგორ გახადე?  
1020 ილაპარაკე, ესქილე, ნუ ხარ მზავობარივით განრისხებული.

ეს ქ ი ლ ე

დრამა შევქმენი არესით სავსე!

დ ი ო ნ ი ს ე

რომელი დრამა?

ეს ქ ი ლ ე

„შვიდნი თებეში“.

ვისაც უნახავს, სუყველას უმაღლ ბრძოლაში ყოფნა მონატრებია.

დ ი ო ნ ი ს ე

სწორედ ეგ არის დიდი შეცდომა, თებელები რომ გახადე ჩვენზე  
უფრო მამაცნი და მეომარნი! აი, ამისთვის კი იცემები!

ეს ქ ი ლ ე

1025 თქვენი გაწაფვა მინდოდა სულაც, მაგრამ თქვენ ასე არ მოიქეცით;  
მე „სპარსელები“ დაგიდგით შემდეგ, იმით მინდოდა, მესწავლებინა,  
რომ გულოვნება გმართებთ ყოველთვის; შარავანდედით შევმოსე ბრძოლა!

დ ი ო ნ ი ს ე

რა სასერიო ამბავი იყო, შენ დარიოსი რომ დაიტირე!  
გუნდმა ხელი ხელს შემოჰკრა უმაღლ და დაიბღავლა: „ავა, ავაი!“

ეს ქ ი ლ ე

1030 აი, ესაა პოეტის საქმე. თავიდანვე ხომ ის გამოგვადგა,  
კეთილშობილი ვინც იყო სულით: ორფევსმა მოგვცა მისტერიები  
და აგვიკრძალა მანვე მკვლელობა; მკურნალობა და ორაკულები  
ხომ მუსეოსმა გვასწავლა, ხოლო ჰესიოდემ კი მიწის საქმე და  
ჭირნახულისთვის გარჯა, ხენა-თესვა; თვით ჰომეროსი, ღმერთთა სადარი,  
1035 იმით არ არის სახელგანთქმული, რომ სასარგებლო საქმე გვასწავლა:  
ჯარის წყობა და აღჭურვილობა, ომში ქველობა?

დ ი ო ნ ი ს ე

მაგრამ პანტაკლეს

ვერ შეასწავლა, გამოლაყებულს; მხედრიონში რომ იყო ახლახან,  
ჯერ მუზარადი დაიდგა თავზე, მერმე ფიქრობდა ფრთის დამაგრებას.

ეს ქ ი ლ ე

მაგრამ ასწავლა ისეთ ვაჟკაცებს, როგორიც იყო გმირი ლამაქე.

1040 მე, ჰომეროსით შთაგონებული, ლომგულოვანი პატროკლოსების

და ტევკროსების სიქველეს ვქმნიდი, რათა სურვილი ჰქონოდა ყველას,  
გატოლებოდა ამ გმირებს, როცა საყვირი ბრძოლად მოუწოდებდა;  
მაგრამ, ღმერთმანი, არ შემიქმნია გარყვნილი ფედრა და სთენებეა  
და ვერც ვერავინ იპოვის ჩემთან შეყვარებული დიაცის სახეს.

ე ვ რ ი პ ი დ ე

1045 რადგანაც შენში წვეთიც არ არის აფროდიტესი!

ე ს ქ ი ლ ე

და ნუმც ყოფილა!

სამაგიეროდ, წვეთის სანაცვლოდ, შენში ხომ არის მთელი მდინარე!  
იმიტომაც ხარ წყალწადებული.

დ ი ო ნ ი ს ე

ღმერთმანი, სრული სიმართლე გახლავს!

რაც მიაწერე სხვა დედაკაცებს, თავადაც იმან გიყო სიკეთე!

ე ვ რ ი პ ი დ ე

რა დაუშავეს, თქვი, უბედურო, ქალაქს იმ ჩემმა სთენებებმა?

ე ს ქ ი ლ ე

1050 დიდგვაროვანთა დარბაისელი ბანოვანები შეარცხვინე და  
თვითმკვლელობამდე მიაყვანინე იმ შენს ჰიპოლიტოს-ბელეროფონტებს.

ე ვ რ ი პ ი დ ე

განა ისეთი არ იყო ფედრა, როგორიც მე მყავს გამოყვანილი?

ე ს ქ ი ლ ე

იყო, ღმერთმანი, მაგრამ სამაგელ ამბებს პოეტი უნდა ერიდოს,  
სცენა არ უნდა დაუთმოს მაგათ; რადგან ბავშვისთვის მოძღვარი არის  
1055 მასწავლებელი, ხოლო დიდისთვის — მოძღვარი უნდა იყოს პოეტი.  
მან ახალგაზრდებს პატიოსნება უნდა ასწავლოს.

ე ვ რ ი პ ი დ ე

ლიკაბეტოსის

და პარნასოსის სიმაღლის სიტყვებს რომ ქმნი, ისაა პატიოსნება?  
ადამიანურ სიტყვას ვერ იტყვი?!

ე ს ქ ი ლ ე

მაგრამ, ბედშავო, სიტყვა უცილოდ

დიადთა აზრთა და შთანაფიქრთა შესაბამისად უნდა შეიქმნას.

1060 ბუნებრივია, ნახევარღმერთი ამაღლებულად ლაპარაკობდეს  
და სამოსელიც განსხვავებული, მავანისაზე ბრწყინვალე ეცვას.  
მე ყველაფერი კარგად განვსაზღვრე, შენ — წაახდინე.

ე ვ რ ი პ ი დ ე

რა გავაკეთე?

ეს ქილე

რა და მეფეებს ძონძებს აცმევდი, რათა ისინი შესაბრალისად  
მოჩვენებოდნენ ადამიანებს!

ევრიპიდე

რა დავაშავე, ნეტავი, ამით?

ეს ქილე

1065 შენგან განსწავლულს შეძლებულთაგან არავის არ სურს ტრიერარქობა,  
ყველა ძონძეში გამოხვეულა, კვნესის და ტირის, ღატაკი ვარო.

დიონისე

დემეტრეს ვფიცავ, ძონძების შიგნით კარგი ქიტონი აცვია, შალის!  
ყველას ტყუილით რომ გააცურებს, ამოცურდება თვითონ ბაზარში.

ეს ქილე

მერმე ლაყბობა, დაუსრულებლად ლაზღანდარობა ასწავლე ყველას;  
1070 დაცარიელდა ყველა პალესტრა, უქმად ყოფნაში გაგვინებივრდნენ  
და გაგვინაზდნენ ყმაწვილკაცები; პარალოსები გაგვითამამდნენ,  
ისწავლეს ენის შემობრუნება უფროსისათვის; ჩემს სიცოცხლეში  
კი რა იცოდნენ? პურს მოითხოვდნენ, დაიძახებდნენ: „ნიჩბებს მოვუსვათ!“

დიონისე

აპოლონს ვფიცავ, ეხერხებოდათ თალამაქსების გაბითურებაც.  
1075 მეინახეთა აყროლებაც და სანაპიროზე ხალხის გამარცვაც.  
ახლა იციან მხოლოდ კამათი, გემს ალთა-ბალთად დაატარებენ.

ეს ქილე

რა სიავე არ ჩაუდენია?

არ გამოჰყავდა მაჭანკლები და

1080 წმინდა ტაძარში მშობიარენი?

ძმების სარეცელს ზიარებულნი,

რომ კითხულობდნენ, ჩვენი სიცოცხლე

სიცოცხლეაო? ამის გამოა,

ხალხს უსინდისოდ რომ ატყუებენ;

1085 მაიმუნებით, ცრუ მწერლუკებით

რომ გაიჭედა მთელი ქალაქი.

ყველა მცონარე რომ გახდა ახლა,

ველარც ჩირაღდნით დარბის ვერავინ.

დიონისე

ღმერთმანი, მართლაც ვერავინ დარბის!

1090 პანათენეებს რომ ვესწრებოდი,

სიცილით მოვკვდი, ჩამორჩენილი

ვიდაც პატარა, მსუქანი კაცი  
სხვებს რომ მისდევდა; კერამიკოსში  
დაიჭირეს და ფეხქვეშ გაიგდეს,  
1095 უკანალსა და ფერდებში ურტყეს.  
პატარა კაცმა თავის მტანჯველებს  
სულ აუმყარალა ხელისგულები,  
ჩააქრო კარი და მიიმალა.

პ ი რ ვ ე ლ ი ნ ა ხ ე ვ ა რ გ უ ნ დ ი  
დიდი საქმე, პაექრობა, მძიმე ბრძოლა გახურდა,  
1100 ძნელი არის ამორჩევა:  
ერთი მძლავრად უტევს, მაგრამ  
მეორესაც შეუძლია, თვი მტკიცედ დაიცვას.  
ერთ ადგილზე ნულარ სხედხართ,  
თავდასხმისთვის ჯერ ხომ ბევრი ხერხი არ გიხმარიათ!  
შეუტით, იკამათეთ,  
1105 მისხალ-მისხალ გაარჩიეთ  
ძველიცა და ახალიც.  
შეეცადეთ, ლამაზად და ბრძნულად ილაპარაკოთ.

მ ე ო რ ე ნ ა ხ ე ვ ა რ გ უ ნ დ ი  
თუკი კიდევ გეშინიათ, ვინმე უცოდინარი  
1110 არ აღმოჩნდეს მსმენელებში,  
ვერ გაიგოს კოხტად თქმული, —  
ეგ ცრუ შიში გახლავთ, ახლა ძველებურად როდია:  
გამოცდილი არის ყველა,  
წიგნი ყველას უნახავს და ყველამ იცის სიმართლე.  
1115 ბევრი ნახეს, შეისწავლეს,  
ბუნებამაც უშველათ.  
ნულარაფრის დარდი ნუ გაქვთ,  
იპაექრეთ, შეგაფასებთ ჩვენი მაყურებელი.

ე ვ რ ი პ ი დ ე  
პირველად, მე მინდა, პროლოგებს შევუდგეთ,  
1120 რათა ამ ღირსეულ კაცის ტრაგედიის  
პირველი ნაწილი კარგად გავარჩიოთ;  
აზრის გადმოცემა ბნელი აქვს ყოველთვის.

დ ი ო ნ ი ს ე  
რომელს განიხილავ?

ე ვ რ ი პ ი დ ე  
რომელიც იქნება.  
თუნდაც „ორესტეას“ პროლოგით დაიწყოს.

ე ს ქ ი ლ ე

1125 „ჰერმეს წიაღისა, მფარველო მამისა!  
გენუკვი კავშირს და შველას გეაჯები,  
დავბრუნდი, მოვედი მშობლიურ მიწაზე...”

დ ი ო ნ ი ს ე  
არის აქ შეცდომა?

ე ვ რ ი პ ი დ ე  
თორმეტი არ არის?!

დ ი ო ნ ი ს ე  
1130 თორმეტი?! სულ სამი სტრიქონი არაა?!

ე ვ რ ი პ ი დ ე  
და თითოეულში ოცი შეცდომაა.

დ ი ო ნ ი ს ე  
მოიცა, ესქილე, არ გირჩევ ლაპარაკს,  
ეგ ოცის სანაცვლოდ ოთხმოცსაც იპოვის.

ე ს ქ ი ლ ე  
ამასთან დავდუმდე?!

დ ი ო ნ ი ს ე  
კი, კი, დამიჯერე.

ე ვ რ ი პ ი დ ე  
1135 მიწიდან ცამდეა პირველი შეცდომა.

ე ს ქ ი ლ ე  
ტყუიხარ!

ე ვ რ ი პ ი დ ე  
იყვირე, მე სულ არ მაძარდებს!

ე ს ქ ი ლ ე  
რას მითვლი შეცდომად?

ე ვ რ ი პ ი დ ე  
დაიწყე თავიდან.

ე ს ქ ი ლ ე  
„ჰერმეს წიაღისა, მფარველო მამისა...”

ე ვ რ ი პ ი დ ე  
ორესტე არ ამბობს ამას გარდაცვლილი

1140 მამის სამარესთან?

ეს ქილე  
ამას არ უარვეყოფ.

ევრიპიდე  
ჰერმესს აქ რა უნდა? მამა ხომ დაღუპა  
მისივე მეუღლემ ძალდატანებით და  
ფარული მზაკვრობით! ვისფ ა რ ა ვ სჰერმესი?

ეს ქილე  
ამაზე არ ამბობს, წიადის ჰერმესს კი  
1145 მოუხმობს, უბრალოდ, უნდა განაცხადოს,  
რომ ზევსის უფლება ახლა მის ხელშია.

ევრიპიდე  
ეს უარესია, ვიდრე მე მეგონა!  
თუ ზევსის უფლება ჰერმესის ხელშია...

დიონისე  
...მაშინ შეუბღალავს შვილს მამის საფლავი.

ეს ქილე  
1150 ჩემო დიონისე, არ ვარგა ეგ ღვინო.

დიონისე  
განაგრძე წაკითხვა. შეცდომა ეძებე.

ეს ქილე  
„გენუკვი კავშირს და შველას გეაჯები,  
დავბრუნდი, მოვედი მშობლიურ მიწაზე...“

ევრიპიდე  
აქ განმეორება ინება ესქილემ.

დიონისე  
1155 რა გაიმეორა?

ევრიპიდე  
აბა, დაუკვირდი:  
ბრძანა მოვედიო, თანაც დავბრუნდიო.  
„დავბრუნდი“, „მოვედი“ — სულ ერთი არ არის?

დიონისე  
ღმერთმანი, ვიღაცამ რომ უთხრას მეზობელს:  
„ცოტა ხნით მათხოვე ან ვარცლი, ან გობი“.

ეს ქილე

1160 ეს ასე როდია, მოლაყბე კაცუნავ,  
არ არის სულერთი, სწორად მიწერია!

ევრიპიდე

როგორღა? მითხარი, მეც გამაგებინე.

ეს ქილე

„მოვედის“ ის იტყვის, ვისაც აქვს სამშობლო  
და გაძევებული არასდროს ყოფილა;  
ხოლო განდევნილი — „დავბრუნდი, მოვედის“.

დიონისე

კარგია, ღმერთმანი! რაო, ევრიპიდე?

ევრიპიდე

მე კი ორესტეზე „დაბრუნდას“ არ ვიტყვი, —  
ფარულად მოვიდა, არავინ იცოდა.

დიონისე

კარგია, ღმერთმანი!... ვერ მივხვდი, რას ამბობ.

ევრიპიდე

1170 ბარემ დაასრულე.

დიონისე

მიდი, დაასრულე,  
ეს ქილე. შენ ცუდი რა არის, უყურე.

ევრიპიდე

სამარის მიწიდან ვთხოვ, რომ გამიგონოს  
მამამ და მისმინოს.

ევრიპიდე

ისე იმეორებს!  
რაც გაგონებაა, მოსმენაც ისაა!

ეს ქილე

1175 ბრიყვო, მიცვალებულს მოუხმობს, იმას კი  
ვერას გააგონებ, სამგზისაც რომ უხმო.  
შენ როგორ პროლოგებს გვიწერდი?

ევრიპიდე

მე გეტყვი.  
თუ გავიმეორო ან თუ სარეველა

მიპოვო სიტყვაში, თვალეზში მაფურთხე.

დ ი ო ნ ი ს ე

1180 აბა, წაგვიკითხე, სხვა საქმე მე არ მაქვს:  
უნდა მოვისმინო შენი პროლოგებიც.

ე ვ რ ი პ ი დ ე

მეფე ოიდიპოს, ადრე ბედნიერი...

ე ს ქ ი ლ ე

არა, ბედნიერი არასდროს ყოფილა!  
მის დაბადებამდე ბრძანა აპოლონმა,  
1185 რომ მამას მოკლავდა; როგორ იქნებოდა  
ის კაცი ოდესმე ოდნავ ბედნიერიც?!

ე ვ რ ი პ ი დ ე

...ბოლოს უბედური შეიქმნა ყველაზე.

ე ს ქ ი ლ ე

ღმერთმანი, ასეთი იყო თავიდანვე.  
რად არ იქნებოდა? ის რომ დაიბადა,  
1190 ზამთარი იდგა და ქოთანში ჩააგდეს,  
რომ გაზრდილს მშობელი მამა არ მოეკლა;  
მერმე პოლიბოსთან მივიდა კოჭლობით;  
ბოლოს მოიყვანა ცოლად დედაბერი,  
თან დედაც აღმოჩნდა; თავიც საკუთარი  
1195 ხელით დაიბრმავა.

დ ი ო ნ ი ს ე

ბედი ექნებოდა,  
ერასინიდესთან რომ ესტრატეგოსა!

ე ვ რ ი პ ი დ ე

მიჰქარავ! პროლოგებს მე კარგად ვაკეთებ!

ე ს ქ ი ლ ე

ახლა სათითაოდ ვერ დავედევნები  
შენს ყველა გამოთქმას. ღმერთებმა ინებონ  
1200 და მაგ შენს პროლოგებს ჭინჭილით წაგიქცევ.

ე ვ რ ი პ ი დ ე

ჭინჭილით? პროლოგებს?

ე ს ქ ი ლ ე

ჰო, ეგეც გეყოფა.  
შენ ისეთ ლექსებს წერ, ჭინჭილა კი არა,

ჩარევი, ჭარიკი, ქვევრიც მიუდგება;  
მე ამას ახლავე ნათლად დაგიმტკიცებ!

ე ვ რ ი პ ი დ ე  
1205 შენ მე დამიმტკიცებ?

ე ს ქ ი ლ ე  
ჰო-მეთქი!

დ ი ო ნ ი ს ე  
დაიწყე!

ე ვ რ ი პ ი დ ე  
„ასეა ნათქვამი: თავის ორმოცდაათ  
ვაჟკაცთან ერთად რომ მოადგა ხომალდით  
არგოსს, ეგვიპტოსმა...“

ე ს ქ ი ლ ე  
...ჭინჭილა დაკარგა.

დ ი ო ნ ი ს ე  
ჭინჭილას რა უნდა ამ ლექსში? ახალი  
1210 პროლოგი დაიწყე, კიდევ გამოვცადოთ.

ე ვ რ ი პ ი დ ე  
„მაღალ პარნასოსზე, ჩირაღდნის ნათელში  
გუნდს რომ უძღვებოდა, ტყავში გახვეულმა  
ღმერთმა დიონისემ...“

ე ს ქ ი ლ ე  
...ჭინჭილა დაკარგა.

დ ი ო ნ ი ს ე  
ვაიმე, ხელახლა დაგვეცა ჭინჭილა!

ე ვ რ ი პ ი დ ე  
1215 ყოველთვის ასე ხომ ვერ იზამს! ამ პროლოგს  
ველარ მიაწებებს იმ წყეულ ჭინჭილას:  
„ყველგან ბედნიერი კაცი ვერ იქნება;  
იქნებ გვაროვანმა სარჩოც ვერ იშოვოს,  
ხოლო უაზნომ კი...“

ე ს ქ ი ლ ე  
...ჭინჭილა დაკარგოს.

დ ი ო ნ ი ს ე

1220 კაცო, ევრიპიდე!

ევრიპიდე  
რაო?

დიონისე  
ჩამოხსენი  
აფრები! ჭინჭილამ მაგრად შეუბერა!

ევრიპიდე  
დემეტრეს ვფიცავარ, არც კი გავიფიქრებ!  
მაგ „ჭინჭილფარხმალსაც“ სულ დავაყრევინებ!

დიონისე  
აბა, სხვა დაიწყე. უფრთხილდი ჭინჭილას!

ევრიპიდე  
1225 „სიდონის ქალაქს რომ გამოსცდა, კადმოსმა,  
მემ აგენორისა...“

ესქილე  
...ჭინჭილა დაკარგა.

დიონისე  
კაცო, შეეხვეწე, მოგყიდოს ჭინჭილა,  
თორემ სულ დაღუპავს პროლოგებს.

ევრიპიდე  
ეს როგორ?  
მე უნდა ვეხვეწო?

დიონისე  
კი, კი, დამიჯერე.

ევრიპიდე  
1230 ო, არა! მარაგში კიდევ მაქვს პროლოგი,  
ვეღარ მიაწებებს ზედ თავის ჭინჭილას:  
„პისას რომ მიადგა ცხენით, ტანტალოსის  
ვაჟკაცმა, პელოფსმა...“

ესქილე  
...ჭინჭილა დაკარგა.

დიონისე  
მაინც მიუმატა თავისი ჭინჭილა.  
1235 იქნება მოგვყიდო, რას იტყვი? იშოვი

მაგაზე უკეთესს ორიოდ ობოლად.

ე ვ რ ი პ ი დ ე  
ღმერთმანი, კიდევ მაქვს მრავალი პროლოგი!  
„ენევსმა მინდორში...“

ე ს ქ ი ლ ე  
...ჭინჭილა დაკარგა.

ე ვ რ ი პ ი დ ე  
ჯერ სრული სტრიქონი მაინც მათქმევინე!  
„ენევსმა, მინდორში აღებულ მოსავლის  
წილი რომ შესწირა...“

ე ს ქ ი ლ ე  
...ჭინჭილა დაკარგა.

დ ი ო ნ ი ს ე  
ეგ როგორ, წირვის დროს? ვინმემ მოიპარა?

ე ვ რ ი პ ი დ ე  
თავი დაანებე, ძვირფასო. ახლა თქვას!  
„ჭემმარიტადაა ნათქვამი, რომ ზევსმა...“

დ ი ო ნ ი ს ე  
1245 დამღუპავ! ხომ იტყვის: „ჭინჭილა დაკარგა!“  
ჭინჭილას ლექსიდან ველარ მოიცილებ,  
როგორც ქუთუთოზე ამოსულ ჯიბლიბოს.  
ახლა სიმღერებზე გადადით, გაფიცებთ!

ე ვ რ ი პ ი დ ე  
ახლავე გაჩვენებთ, როგორ წერს სიმღერებს,  
1250 სულ რომ იმეორებს ერთსა და იმავეს!

პ ი რ ვ ე ლ ი ნ ა ხ ე ვ ა რ გ უ ნ დ ი  
რა მოხდება, ნეტავ, აწი?  
საფიქრალი კიდევ დამრჩა:  
რა გასაკიცხს უნახავს  
კაცს, რომელიც სიმღერებით  
1255 ამჟამინდელ ტრაგიკოსებს  
ბევრად აღემატება?  
მიკვირს! ნეტავ, რას უპოვის  
ანდა როგორ გაკიცხავს  
ბაკქეურის მეუფეს?  
1260 მეშინია ამისი.

ე ვ რ ი პ ი დ ე  
გასაოცარია მისი სიმღერები;  
სუყველა ერთ ხმაზე რომ დაიყვანება!

დ ი ო ნ ი ს ე  
მე კენჭებს ავიღებ და დათვლას დავიწყებ.

ე ვ რ ი პ ი დ ე  
„ლომო აქილევს! ხომ გესმის ბრძოლის ხმა და ქვითინი!  
1265 ვაჰ, რა ტანჯვაა! რად არ გვეშველები?!  
ჰერმეს, მეუფეს ჩვენს და წინაპარს, მოვუხმოთ ტბასთან;  
ვაჰ, რა ტანჯვაა, რად არ გვეშველები?!“

დ ი ო ნ ი ს ე  
ესქილე, ეს უკვე მეორე „ტანჯვაა“!

ე ვ რ ი პ ი დ ე  
1270 „სახელმორჭმულო ატრევსის ძეო, ხალხთა მეუფევ, მითხარი:  
ვაჰ, რა ტანჯვაა, რად არ გვეშველები?!“

დ ი ო ნ ი ს ე  
ესქილე, ეს უკვე მესამე „ტანჯვაა“!

ე ვ რ ი პ ი დ ე  
„დადუმდით, ტაძარს არტემისისა დაადებენ ქურუმნი ქალნი  
1275 ვაჰ, რა ტანჯვაა, რად არ გვეშველები?!  
ღვთიური ნიშანი მომეცა! გმირებს წარმატება ელით!  
ვაჰ, რა ტანჯვაა, რად არ გვეშველები?!“

დ ი ო ნ ი ს ე  
ზევსო, ო მეუფე! მართლა დავიტანჯე!  
ახლავე აბანოს უნდა მივაკითხო:  
1280 თირკმლები გამისკდა ამდენი ტანჯვისგან.

ე ვ რ ი პ ი დ ე  
ჯერ უნდა უსმინო სხვა წყობის სიმღერას,  
რომელიც კითარის თანხლებით სრულდება.  
1285 „აქაველთა ორი ტახტის დარად მთელი საბერძნეთი,  
ტოფლატოთრატოფლატოთრატ,  
სფინქსს, შავი დღის ძუკნა-პრიტანს, გააგზავნის,  
ტოფლატოთრატოფლატოთრატ,  
საზარელი გველეშაპი შუბითა და მსახვრალ ხელით,  
1290 ტოფლატოთრატოფლატოთრატ,  
შესახვედრად ცაში მფრინავ ძალებს უხმობს  
ტოფლატოთრატოფლატოთრატ,  
აიასის წინააღმდეგ,



დ ი ო ნ ი ს ე  
ვხედავ.

ე ს ქ ი ლ ე

1325 ამის ავტორი გაბედავს  
ჩემი სიმღერის გინებას?  
რას ქმნი შენ თვითონ, კახპასავით  
თორმეტჯერ იცვლი პოზას!  
საგუნდო ნაწილში ასეთი ბრძანდები;  
1330 აწ მონოპდიაშიც მინდა, გამოგცადო.  
„შავო წყვდიადო ღამისა,  
ეს რა უბედურ სიზმარს მიგზავნი  
ბნელი ჰადესის წიაღიდან?  
სული უსულო  
აქვს ამ ზმანებას; შემზარავი  
1335 და ამაზრზენი, ძაბით მოსილი  
შვილია ღამის; სისხლიანია, სისხლიანია  
იმისი მზერა! საშინელია ბრწყალები!  
მოახლეებო, სწრაფად ამინთეთ ჭრაქი!  
აბა, წყაროდან ამომიტანეთ და გამიცხელეთ წყალი!  
1340 მე ამ ჩვენებას მსხვერპლი თუ ჩამომბანს!  
იო, ღვთაებავ ზღვისა!  
ო, მეზობლებო, შეხედეთ,  
ამ საოცრებას უყურეთ!  
ჩემი მამალი მოიტაცა და სადღაც  
გაიქცა გლიკე!  
1345 დამაჭერინე, მანია!  
მე უბედური  
სულ შრომაში ვარ და ამ ძაფებს  
ვააახხვევ და გორგალს ვაკეთებ;  
გათენებამდე როგორმე  
მინდა მოვასწრო. დილით  
1350 მივიტან, გავყიდი.  
ის კი ეთერში გაფრინდა, გაფრინდა  
მსუბუქი ფრთების ფარფატი!  
მე დამიტოვა ნაღველი;  
თვალთაგან ცრემლი, თვალთაგან ცრემლი  
1355 მცვიოდა, მცვიოდა უბედურს!  
მაგრამ კრეტელნო, იდას ძენო,  
მომეშველენით, მშვილდებს დაავლეთ ხელი!  
ამოდრავდით და ამ სახლს სწრაფად გარს შემოერთყით!  
ტურფა არტემის, ნორჩო დიქტინა, შენაც  
1360 მცირე ძაღლებით ყოველნაირად სახლი შეისწავლე;  
შენ კი, ჰეკატე, ზევსის ასულო,  
გამიჩრადდნე გზა გლიკესკენ, —

შევუვარდები და სახლს გავუჩხრეკ!“

დ ი ო ნ ი ს ე  
შეწყვიტე სიმღერა!

ე ს ქ ი ლ ე  
თვითონაც მომბეზრდა.  
1365 ახლა კი სასწორთან მინდა მივიყვანო;  
სასწორს შეუძლია, სიტყვებს თუ აწონის,  
სწორად შეაფასოს ჩვენი პოეზია.

დ ი ო ნ ი ს ე  
აქ მოდით ორივე! ყველის ვაჭარივით  
აგწონით თქვენცა და თქვენს პოეზიასაც.

მ ე ო რ ე ნ ა ხ ე ვ ა რ გ უ ნ დ ი  
1370 უცნაური არ არის?  
საოცარი არ არის?  
სასწაული არ არის?  
კაცი რას არ მოიფიქრებს!  
ვიღაცა რომ შემხვედროდა,  
1375 ეს ამბავი მოეყოლა,  
მე ხომ არ დავუჯერებდი,  
რაებს რომავს-მეთქი!

შემოაქვთ უზარმაზარი სასწორი.

დ ი ო ნ ი ს ე  
სასწორთან დადექით ორივე!

ე ს ქ ი ლ ე და ე ვ რ ი პ ი დ ე  
დავდექით.

დ ი ო ნ ი ს ე  
აბა, დაიჭირეთ; ხელი არ გაუშვათ,  
1380 სანამდე მე „კუკუს“ არ ვიტყვი, მანამდე.

ე ს ქ ი ლ ე და ე ვ რ ი პ ი დ ე  
გვიჭრავს.

დ ი ო ნ ი ს ე  
სასწორზე დადეთ სტრიქონები!

ე ვ რ ი პ ი დ ე  
„არგო რომ ამგვარად არ გაფრენილიყო...“

ეს ქილე  
„მდინარე სპერქიოს, ხართა სამოვრებო...“

დიონისე  
კუკუ!

ეს ქილე და ევრიპიდე  
ჩვენ გავუშვით.

დიონისე  
ეს ქილეს პინაა  
1385 დაბლა დაწეული.

ევრიპიდე  
მიზეზი რა არის?

დიონისე  
რაა და „მდინარით“ ლექსი დაამძიმა;  
მატყლის გამყიდველიც მატყლს ასე ასველებს;  
შენი სტრიქონიკი მსუბუქად „აფრინდა“.

ევრიპიდე  
სხვა რამეს ვიტყვი და დამიპირისპირდეს.

დიონისე  
1390 ისევ დაიჭირეთ!

ეს ქილე და ევრიპიდე  
გვიჭირავს.

დიონისე  
დაიწყეთ!

ევრიპიდე  
„მხოლოდღა სიტყვა ატამარი რწმენისა...“

ეს ქილე  
„მხოლოდ თანატოლი გაურბის საბოძვარს.“

დიონისე  
გაუშვით!

ეს ქილე და ევრიპიდე  
გავუშვით.

დიონისე

კვლავ ამან დასწია,  
მძიმეთ ანატოლი — სიკვდილი დაადო.

ევრიპიდე  
1395 მერწმენ ადავადე, ბრწყინვალე სიტყვაა!

დიონისე  
რწმენა მსუბუქია, გონებაც არ ახლავს.  
სხვა რამე მოძებნე, მძიმე და მაგარი,  
იქნებ გადასწონო ამისი სიტყვები.

ევრიპიდე  
მეძნება ასეთი?

დიონისე  
გეტყვი: „აქილევსმა  
1400 ორი იაქე და ჩარი გააგორა.“  
დაიწყეთ! ეს ბოლო აწონვა იქნება.

ევრიპიდე  
„უმაღვე რკინის კეტს დაავლო მარჯვენა...“

ესქილე  
„ეტლი ეტლს დაეცა და ცხედარს ცხედარი...“

დიონისე  
ისევ გაგაბრიყვა.

ევრიპიდე  
როგორ მოახერხა?

დიონისე  
1405 ეტლები დაყარა, ცხედრები დააწყო;  
ამას ვერ ასწევდა ასი ეგვიპტელიც.

ესქილე  
რად გვინდა სტრიქონი? ავიდეს სასწორზე  
ეს კაცი ცოლ-შვილით და კეფისოფონტიც  
მაგათთან დაბრძანდეს, წიგნებიც აიღონ;  
1410 ორ სტრიქონს ვიტყვი და მაინც გადავწონი.

შემოდის კლუტონი და მისი ამაღა.

დიონისე  
მეგობრებს მსაჯულად მე ვერ დავუდგები,  
ეტყობა, არჩევანს მე ვერ გავაკეთებ;

ეს ბრძნად მიმაჩნია, ის მიყვარს ძალიან.

პ ლ უ ტ ო ნ ი

რისთვისაც მოსულხარ, იმას არ აკეთებ?

დ ი ო ნ ი ს ე

1415 და თუ გავაკეთებ?

პ ლ უ ტ ო ნ ი

წაიყვან, რომელსაც

აირჩევ, ტყუილად ხომ არ ხარ მოსული!

დ ი ო ნ ი ს ე

ო, დიდი მადლობა! მისმინეთ ორივემ!

მე აქ პროეტისთვის მოვსულვარ.

ე ვ რ ი პ ი დ ე

რად გინდა?

დ ი ო ნ ი ს ე

მინდა, რომ ქალაქმა ზეიმი მოაწყოს.

1420 თქვენ ორში ვინც უფრო ბრძნულს ურჩევს ჩვენს ქალაქს,

ვინც მეტს გაუკეთებს, მეც იმას წავიყვან

პირველად ეს ვნახოთ: ალკიბიადეზე

რას ფიქრობთ? ქალაქი აღელვებულია.

ე ვ რ ი პ ი დ ე

ხალხი კი რას ფიქრობს?

დ ი ო ნ ი ს ე

რას უნდა ფიქრობდეს?

1425 უყვართ, ეჯავრებათ, მაინც სურთ, რომ ჰყავდეთ.

მითხარით, თქვენ თვითონ როგორი აზრის ხართ?

ე ვ რ ი პ ი დ ე

მძულს ის მოქალაქე, რომელიც სამშობლოს

კარგისთვის ზანტია, ცქვიტია ცუდისთვის;

თავისთვის ძლიერი, სხვებისთვის უძლური.

დ ი ო ნ ი ს ე

1430 კარგია, ღმერთმანი! შენ რა აზრისა ხარ?

ეს ქ ი ლ ე

ქალაქში ლომები არ უნდა დაზარდო;

თუ გაზრდი, კიდევაც უნდა გაუგონო.

დ ი ო ნ ი ს ე

მფარველო უფალო! მიჭირს გადაწყვეტა.  
ერთმა თქვა ბრძნულად და მეორემ — გარკვევით.  
1435 მაშ, კიდეც მოგიწევთ აზრების გამოთქმა:  
მითხარით, ქალაქის შველაზე რას ფიქრობთ?

ე ვ რ ი პ ი დ ე

ვინმემ კლეოკრიტეს ფრთებად კინესია  
მისცეს, რომ ქარებმა ზღვისკენ გააქროლონ...

დ ი ო ნ ი ს ე

რას ვისეირებდი! რის თქმას აპირებდი?

ე ვ რ ი პ ი დ ე

1440 ...რათა იქ იბრძოლონ გემებზე. სამმარით  
მმარი სულ თვალებზე შეასხან მომხდურებს.  
მე ვიცი და მინდა, რომ გითხრათ.

დ ი ო ნ ი ს ე

გვითხარი.

ე ვ რ ი პ ი დ ე

საეჭვო რაც არის, სანდოდ მივიჩნიოთ,  
სანდო კი — საეჭვოდ.

დ ი ო ნ ი ს ე

ეს როგორ? ვერ მივხვდი!  
1445 უფრო გასაგებად და ნათლად გვითხარი.

ე ვ რ ი პ ი დ ე

მოქალაქეთაგან ვისაც დღეს ენდობით,  
იმათ არ ენდოთ და ვისაც არ ენდობით,  
იმ ხალხს მიენდეთ და დახსნილი იქნებით.  
ახლა უბედურნი — გაბედნიერდებით,  
1450 ყველაფერს უკუღმა თუკი გააკეთებთ.

დ ი ო ნ ი ს ე

ყოჩად, პალამედე, ცბიერო გონებავ!  
ეს შენ მოიფიქრე თუ კეფისოფონტმა?

ე ვ რ ი პ ი დ ე

ბევრი მე, სამმარე კი — კეფისოფონტმა.

დ ი ო ნ ი ს ე

აბა, შენ რას იტყვი?

ეს ქილე  
ჯერ თქვი, სათავეში  
1455 პატიოსნებია?

დიონისე  
როგორ იქნებიან?  
ვის მოსწონს ისინი? — მხოლოდ სამაგლები!

ეს ქილე  
რა ჰქნას სახელმწიფომ, თუ ხალხი არა ჰყავს?  
რადა გადაარჩენს იმ ქალაქს, რომელსაც  
არც ჯვალო უხდება, არც ტყავი ძვირფასი?

დიონისე  
1460 შენაც მოიფიქრე, თუ გინდა წამოსვლა.

ეს ქილე  
მე იქ კი ვიტყოდი, აქ არ მსურს რატომღაც.

დიონისე  
არა, ჯერ აქედან ურჩიე რაიმე.

ეს ქილე  
მტრის მიწა საკუთარ მიწად ჩაითვალოს,  
ხოლო საკუთარი მტერს უნდა დაეთმოს.  
1465 ხსნა ხომალდებშია და არა ხარჯებში.

დიონისე  
მაინც მოსამართლე შეჭამს გადასახადს.

პლუტონი  
რაო, გადაწყვიტე?

დიონისე  
ასე მოვიქცევი:  
„რომელიც გულს უნდა, მეც იმას ავირჩევ.“

ევრიპიდე  
გახსოვდეს ღმერთები, რომელთაც შეჰფიცე,  
1470 რომ შინ წამიყვანდი, მე ამომირჩიე!

დიონისე  
„ენამ დაიფიცა...“ ესქილეს ავირჩევ.

ევრიპიდე  
კაცო საზიზღარო, ეს რა გააკეთე?!

დიონისე  
რა და გამარჯვება ვუბოძე ესქილეს.

ევრიპიდე  
თავი მომჭერი და თვალებშიც მიყურებ?!

დიონისე  
1475 მხარს მაყურებელიც არ გიჭერს, ხომ ხედავ.

ევრიპიდე  
რა გელაპარაკო, გარდაცვლილს დამცინი.

დიონისე  
„ვინ იცის, სიცოცხლე იქნებ სიკვდილია“,  
წადილი — სადილი, ღვიძლი კი — ღვიძილი!

პლუტონი  
აბა, დიონისე, შემოდით!

დიონისე  
რა ხდება?

პლუტონი  
1480 მე გიმასპინძლებით წასვლამდე.

დიონისე  
კარგია!  
ღმერთმანი, ეს საქმე მე არ მეჯავრება.

შედიან პლუტონის სახლში.

ექსოდოსი

პირველინახევარგუნდი  
სტრ არაერთგზის დავრწმუნდი, რომ  
ბედნიერი მაშინ ხარ,  
სრულყოფილი გონება  
1485 თუ მუდმივად შენთან არის.  
გონიერი კაცია, —  
კვლავ მიწაზე დაბრუნდება,  
გაახარებს თავის ქალაქს,  
მეგობრებს და ნათესავებს,  
1490 რადგან შერჩა ძველი სიბრძნე.

მეორენახევარგუნდი  
ანტ კარგია, რომ სოკრატესთან  
არ დაჯდები სალავბოდ,  
მუზებს არ მიატოვებ,  
არ უარყოფ არასდროს  
1495 ტრაგედიის ნაწილებს.  
ხოლო მაღალფარდოვანი  
სიტყვიერი სიცხიერით  
დროის კარგვა არის საქმე  
ჭკუანაღრმოვ კაცისა.

სახლიდან გამოდიან პლუტონი, დიონისედაექილე.

პლუტონი  
1500 მაშ, გაიხარე, ესქილე, წადი  
და დაიხსენი ჩვენი ქალაქი.  
კარგად დამოძღვრე, ბრძნულად აღზარდე  
უგუნურები. — ბლომად არიან.  
(ხანჯალს აძლევს)  
ჩემგან კლეოფონტს ეს გადაეცი,  
(თოკს გადასცემს)  
1505 ეს მიუტანე გადასახადის  
ამკრეფ მორმექსსა და ნიკომაქეს.  
(საწამლავიან ჯამს აძლევს)  
ეს — არქენომეს. მაგათ უთხარი,  
მალე მესტუმრონ, ჩემთან ჩამოსვლას  
ნუ აყოვნებენ. თუკი სასწრაფოდ  
1510 არ მეწვევიან, აპოლონს ვფიცავ,  
უმაღ დავმანთავ; მერმე მივაკრავ  
ადიმანტეს და ლევკოლოფესაც  
და ჩამოვრეკავ სუყველას ქვევით.

ესქილე  
1515 ამას გპირდები. შენ ჩემი ტახტი  
სოფოკლეს მიეც, რათა დაიცვას  
და შემინახოს, რადგან ოდესმე  
დაგიბრუნდებით. ეგ მიმაჩნია  
სიბრძნით მეორედ. კარგად გახსოვდეს,  
1520 ფრთხილად იყავით, რომ ის თღლითი,  
ის ცრუსიტყვა და მასხარა კაცი  
არ დაეუფლოს ჩემს ტახტს მზაკვრულად  
და თვითნებურად ზედ არ დასკუპდეს.

პლუტონი  
აბა, აანთეთ წმინდა ლამპრები,

1525 მაღლა ასწიეთ, უკან მიჰყევით!  
მოასმენინეთ პოეტს მისივე  
სიმღერები და საგალობლები!

#### კოროფეოსი

წიაღის უფალნო, ჩვენს პოეტს უსურვეთ კეთილი მგზავრობა!  
გზები დაულოცეთ, რომლითაც მიაღწევს სინათლის ქვეყანას.  
1530 ჩვენს ქალაქს ვუსურვებთ სიკეთეს, სიხარულს და ბედნიერებას.  
მაღე ყოველგვარი უბედურებისგან გავთავისუფლდებით,  
მაღე გადავრჩებით სამხედრო ბეგარას! ხოლო კლეოფონტმა  
და სხვებმაც, ვისაც სურს, საკუთარ სამშობლოს მინდვრებში იბრძოლონ!

#### კომენტარები

სტრ. 13-14. ფრინიქე, ლიკისი, ამიფსია — კომედიოგრაფოსი პოეტები,  
არისტოფანეს მეტოქეები და თანამედროვეები.

სტრ. 22. მინიშნება სტამნიონზე, თიხის ან ლითონის წაგრძელებულ ვიწროყელიან  
ჭურჭელზე, რომელიც ძირითადად ღვინისთვის გამოიყენებოდა; სტამნიოსისმე  
დღვინისა და თეატრის ღმერთი დიონისე მოხსენიებულია ხუმრობით, „ზევსის მის“  
ნაცვლად.

სტრ. 55. მოლონი, ევრიპიდეს პროტაგონისტი (მთავარი როლების  
შემსრულებელი), სქოლიასტის სიტყვით, გოლიათური აღნაგობისა ყოფილა.

სტრ. 158. ზიარებულები ანუ მისტები — ელევისინის მისტერიების მონაწილენი  
(მისტერიები იმართებოდა დემეტრესა და პერსეფონეს საპატივცემულოდ).

სტრ. 215. ნისეური ღვთაება — გადმოცემის თანახმად, დიონისე დაიბადა და  
აღიზარდა ნისაზე (მთაა თრაკიაში; შდრ. ჰომეროსი, „ილიადა“, VI, სტრ. 133).

სტრ. 293. ემპუსა — მრავალსახოვანი ურჩხული; ბერძნული ზღაპრები მას  
მიიჩნევდნენ სისხლიან ვამპირად, რომელიც ადამიანთა დასაშინებლად გამოგზავნა  
ჰეკატემ.

სტრ. 316. იაკქოსი — ღვთაება, რომელშიც პერსონიფიცირებული იყო დიონისური  
მსვლელობა; პროცესია აგორიდან გადიოდა და მიემართებოდა ელევისინისკენ, სადაც  
საღამოსთვის ჩადიოდა; ამ დროისთვის უკვე ყველას ანთებული ჰქონდა ჩირაღდანი.

სტრ. 470-471. სტიქსი და კოკიტოსი — საიქიოს მდინარეები.

სტრ. 473. ექიდნა — ზღაპრული ნახევრადდიაც-ნახევრადგველი, კერბეროსისა და  
სხვა ურჩხულთა მშობელი.

სტრ. 549 და შმდგ. ბერძენთა საყვარელი გმირი ჰერაკლე ცნობილი იყო, როგორც  
დიდი გურმანი და ღორმუცელა.

სტრ. 713. კიმოლოსი (კიკლადების ერთ-ერთი კუნძული იყო) მოიპოვებოდა  
ნატრიუმით მდიდარი თუთქი, რომელსაც ბერძნები საპნის ნაცვლად ხმარობდნენ.

სტრ. 792. ჯდომასეფედროსად („ეფედროს“, „გვერდით, განზე“)...

— ეფედროსად იწოდებოდა პარტნიორი, რომელსაც სპორტულ ასპარეზობაში  
მონაწილეთა კენტი რიცხვის გამო ორთაბრძოლა არ მოუწია და ამიტომ მთელი

ტურნირის განმავლობაში სკამზე იჯდა, რათა ფინალში შემონახული ძალებით შეჯიბრებაში გამარჯვებულს შერკინებოდა.

სტრ. 807. მინიშნება ვერსიაზე, რომლის თანახმადაც სიცოცხლის ბოლოს ესქილეს განხეთქილება მოუხდა ათენელებთან და სიცილიაში გაემგზავრა; აქვე, ქალაქ გელაში გარდაიცვალა იგი 456 წელს.

სტრ. 847. შავი ფერის მსხვერპლს მიწის წიაღის ღმერთებს წირავდნენ.

სტრ. 850. ევრიპიდეს ტრაგედია „ეოლოსში“ აღწერილი იყო ინცესტი: ძმა დის სარეცელს იზიარებდა.

სტრ. 946-947. ევრიპიდეს ტრაგედიები, როგორც წესი, ასე იწყებოდა: გმირი გამოსვლისთანავე ამბობს, თუ ვინ არის იგი და სად ხდება მოქმედება. შდრ. „ჰეკაბე“, „ფინიკიელი ქალები“, „მავედრებლები“, „ორესტე“, „იფიგენია ტავრისში“ და სხვ.

სტრ. 1021-1025. იგულისხმება ესქილეს ტრაგედია „შვიდნი თებეს წინააღმდეგ“ („შვიდთა ლაშქრობა თებეზე“), რომელიც ძველ დროში განთქმული იყო, როგორც უბრწყინვალესი ნიმუში საბრძოლო ჰეროიკისა და პატრიოტიზმისა; პელოპონესის ომში თებე ათენის მოწინააღმდეგეთა ბანაკს ეკუთვნოდა. „ს პ ა რ ს ე ლ ე ბ ი“ ესქილემ მიუძღვნა ათენელთა მიერ სალამინში მოპოვებულ გამარჯვებას; მოქმედება ხდებოდა არა გამარჯვებულ საბერძნეთში, არამედ დამარცხებულ სპარსეთში.

სტრ. 1043-1044. ფ ე დ რ ა და ს თ ე ნ ე ბ ე ა — ევრიპიდეს ტრაგედიათა („ჰიპოლიტოსი“ და „სთენებე“) პერსონაჟები, რომლებმაც, როცა მათი სიყვარული უარყვეს, ბრალი დასდეს ჭაბუკებს, ჰიპოლიტოსსა და ბელეროფონტს. ფედრა ჰიპოლიტოსის დედინაცვალი იყო, ხოლო სთენებეა ბელეროფონტის მასპინძელი; ამ ქალებმა დაარღვიეს უმაღლესი ეთიკის ნორმები... შეყვარებული დედაკაცის სახე მართლაც მიუღებელია ესქილეს ჰეროიკული შემოქმედებისათვის.

სტრ. 1264 და შმდგ. ნაწყვეტები ესქილეს ტრაგედიებიდან, რომლებიც კომიზმის მისაღწევად გაერთიანებული არიან რეფრენით „ვაჰ, რა ტანჯვაა! რად არ გვეშველები?!“

სტრ. 1378. მთელი შემდგომი სცენა აგებულია მეტაფორის რეალიზაციის მეტად თავისებურ პოეტურ ხერხზე. პოეტები „წონიან“ ლექსებსა და სტრიქონებს „სიმძიმის“, ე.ი. მნიშვნელობის მიხედვით. ქვემოთ ციტირებულია სტრიქონები ევრიპიდესა და ესქილეს სხვადასხვა ტრაგედიიდან: სტრ. 1382 — ევრიპიდეს „მედეას“ დასაწყისი; სტრ. 1383 — ესქილეს „ფილოქტეტედანაა“; სტრ. 1402 — ევრიპიდეს „მელეაგრედან“, სტრ. 1403 — ესქილეს „გლავკედან“.

სტრ. 1400. ძველი ბერძნები სამი კამათლით თამაშობდნენ.

სტრ. 1422. ა ლ კ ი ბ ი ა დ ე — ათენის პოლიტიკური მოღვაწე, თავისი აფორიაქებული და მღელვარე დროის ერთ-ერთი ყველაზე უფრო კოლორიტული ფიგურა, ბრწყინვალე მხედართმთავარი, რომელიც არაერთგზის იცვლიდა პოლიტიკურ პოზიციას. მიატოვა ათენი და მტრის მხარეს გადავიდა, იბრძოდა სპარტელებთან ერთად; კვლავ დაბრუნდა ათენში... „ბაყაყების“ დადგმიდან მცირე ხნის შემდეგ მოკლეს.

სტრ. 1463-1465. ესქილე იმეორებს პერიკლეს ანდერძს, რომელშიც ნათქვამი იყო, რომ ათენელებმა ყურადღება არ უნდა მიაქციონ მტრის მიერ ატიკის აოხრებას და თავად უნდა გააგრძელონ პელოპონესის იავარქმნა: რადგან სპარტელებისთვის მიწა ყველაფერია, ხოლო ათენელებს რჩებათ ძალაუფლება ზღვაზე. ესქილეს უნდა თქვას, რომ ათენის სიმდიდრის წყარო ზღვაზე ბატონობაა, ხოლო ღარიბთათვის,

მოსამართლეთათვის და ა.შ. ფულის დარიგება უსარგებლო და გაუმართლებელი ხარჯია, რაც ხელს უშლის ფლოტის აღდგენასა და გაძლიერებას.

სტრ. 1471. „ე ნ ა მ დ ა ი ფ ი ც ა“ — ევრიპიდეს პაროდიაა. როგორც წესი, „ბაყაყებში“ ევრიპიდეს „ღვთისმგმობი“ და „უზნეო“ გამონათქვამები საბოლოოდ ბუმერანგით მასვე უბრუნდება და მასვე აზიანებს ამ პასაჟში.

სტრ. 1491. კომედიის დასასრულში სოკრატეს ხსენება კრავს ადრევე დასახულ კვანძს, რომელსაც ხსნის, ერთი მხრივ, რაციონალისტური პოეზიის შემოქმედი, „სცენის ფილოსოფოსი“ ევრიპიდე და, მეორე მხრივ, რაციონალისტური ფილოსოფიის ფუძემდებელი, ანტიკური სამყაროს ყველაზე უფრო კოლორიტული ფიგურა სოკრატე.

სტრ. 1528 და შმდგ. დაწერილია ესქილეს სტილში; შესაძლოა, რაღაც ნაწილი აღებულიც იყოს ესქილეს შემოქმედებიდან.

© არილი